# SAUS!!! (NEDERLAND 2021 – LAW9²)

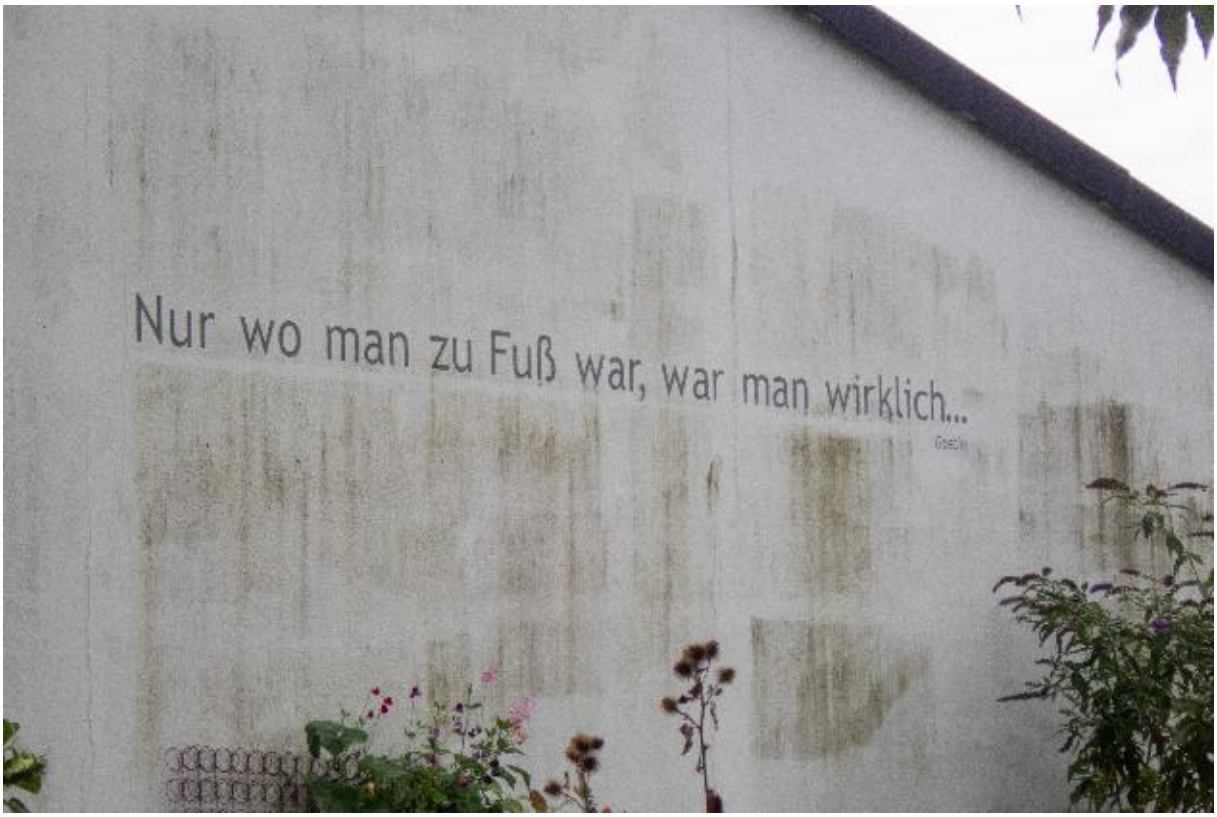


## INHOUD


Vooraf & Disclaimer ..... 3

Over LAW ..... 3

Gelderland ..... 5

Etappe 14: Vorden – Zelhem (Ruurlo), 26 augustus ..... 5

Etappe 15: Zelhem – Braamt (Zeddam), 27 augustus ..... 13

Etappe 16: Zeddam (Braamt) – Millingen aan de Rijn, 28 augustus ..... 18

Etappe 17: Millingen aan de Rijn - Groesbeek, 7 september ..... 23

Limburg ..... 27

Etappe 18: Groesbeek – Gennep, 15 september ..... 27

Noord-Brabant ..... 31

Etappe 19: Gennep – Vierlingsbeek, 16 september ..... 31

Limburg ..... 37

Etappe 20 Vierlingsbeek – Swolgen, 17 september ..... 37

Etappe 21: Swolgen – Venlo, 12 oktober ..... 41

Etappe 22: Venlo – Swalmen, 13 oktober ..... 46

’T is een kwestie van geduld ..... 50

Etappe 23: Swalmen (Zjwane) – Montfort, 14 oktober ..... 51
Etappe 24: Montfort – Sittard (Zitterd, Marotteriek), 25 oktober ..... 53
Etappe 25: Sittard – Strabeek, 26 oktober ..... 58
Etappe 26: Strabeek – Pietersberg, 27 oktober ..... 62
The Sequel: Maastricht, 28 oktober ..... 66
Bijlagen ..... 68
De Route en de afstanden ..... 68
Het PieterPad, wat beelden van Kasseien tot zandduinen ..... 70
De zuivere wetenschap ..... 74
Het Pieterpad wordt mede mogelijk gemaakt door: ..... 78
Nazorg, de links & meer ..... 79

## VOORAF & DISCLAIMER

Dit is het tweede deel van een persoonlijk relaas over Pieterpad lopen, oftewel hoe word je een Pieterpatter. Misschien meer een digitaal scrapbook dan een echt verhaal.

In deel 1 van dit verhaal is al toegelicht waarom de titel van het verhaal “Saus” is. Zie daar, komen we niet meer op terug. En we melden voor de zekerheid dat iedere overeenkomst met recreatiesport in het algemeen en de Pieterpad experience toeval is. Mocht dit verhaal je inspireren ook te gaan Pieterpatten dan raden we serieuze voorbereidingsdocumenten aan. Zie helemaal aan het eind van dit relaas onder “nazorg, links en meer”.

## OVER LAW

Een LAW is een Lange Afstand Wandeling. Die titel krijgt het als:

- De wandeling minstens 150 km lang is
- Uit meerdere etappes bestaat
- In twee richtingen is aangegeven

Bij de toekenning krijgt een pad een nummer. Als het pad te lang is wordt het gesplitst. Daarnaast krijgt het ook een naam. Want het klink niet als je tegen iemand zegt “*ik loop LAW5, of LAW6*”. Dan is het prettiger om te zeggen “*Ik loop het Kustpad*” dan wel “*het grote rivieren pad*”. Tenzij je een buitenlander tegen komt, want dan is het de E2/E9 dan wel de E8.

Verwarrend? We maken het graag ingewikkelder. Een LAW is geen rondwandeling. Je loopt dus van A naar B, maar desgewenst kan het ook van B naar A (zie boven, punt 3).

Een LAW kent een aantal dingen niet:

- Een startschot
- Stempelposten
- Controleurs
- Tijdwaarnemers
- Medailles, vaantjes en oorkondes
- De verplichting om het in een keer of in een jaar te lopen

Door het ontbreken van al het bovenstaande kan je jezelf LAW-er noemen als je een keer een van onderstaande signalen hebt gezien tijdens een wandeling.

Naar Links | Naar Rechts | Snollebolleke | Recht zo die gaat | Van het pad

Alle LAW's hebben dezelfde routemerkjes, tenzij lokale autoriteiten die niet mooi vinden (ook: deel 1 van dit verhaal).

Daarnaast verzint men allerlei extra borden en wegwijzers die niet officieel zijn, maar vaak wel leuk. Net als in deel 1 komt ook in dit verhaal weer een pagina met voorbeelden. Rob Kemps is trouwens ook geen officiële aanduiding, dit zingt alleen "*naar Links, naar Rechts*".

In hetzelfde voorbeeld is het kruis alleen voor masochisten: wie daar doorloopt verdwijnt de brandnetels is. Op andere plaatsen kan het heel functioneel zijn. De tekens kunnen professioneel zijn, maar vaak ook alleen wat verfstrepen of stickers (zoals het voorbeeld "recht zo die gaat"): het is maar net wat de vrijwilligers die het pad onderhouden voorhanden hebben.

Ook is er geen enkele reden consequent van A naar B of van B naar A te lopen. In Schoonloo zat een tevreden man op het terras die net de laatste meters had gelopen van LAW9. Iemand die in willekeurige volgorde de etappes afwerkt is ook zeker een LAW-er.

Dit verhaal gaat dus over LAW9 het Pieterpad. Mogelijk denk je nu: dat is vast overzichtelijker dan het algemene LAW verhaal. We moeten je teleurstellen.

De basisinformatie voor dit verhaal komt uit de 8$^{e}$ druk van de Pieterpad gidsjes. Inmiddels is er een 9$^{e}$ druk. Bij het voorwoord van deel 2 van de 8$^{e}$ druk staat de vermelding dat de wandeling 115 km afwijkt van eerdere drukken. Mocht je een gids erven, wees je er van bewust dat er "marginale" afwijkingen kunnen zijn. De Pieterpad Website meldt de afwijkingen/verstoringen vanaf de 8$^{ste}$ druk. Handig om te weten, zeker als er paaltjes weg zijn.

Tot slot de vraag "hoe lang is het Pieterpad". Op vele punten wordt het antwoord gegeven. Hier wat schattingen:

- Het zijn 2 LAW paden en daarom > 2 * 150 km > 300 km,
- Ca. 500 km, slingerend door Nederland (Volgens de officiële website),
- Exact 500 als je de etappes van de website optelt, en de proloog niet meerekent,
- 482 km volgens het startbord in Pieterburen, hoewel 490 km volgens het startbord aan de andere kant van de straat (& het bord in Sleenerzand); 389 km meldt het 3$^{e}$ bord in Pieterburen,
- Wandelnet, de site voor, je raadt het al, houdt het op 493 km,
- De Nivon gids: 492 km, net als het bankje in Schoonloo, en het Uutblaoshuukske in Spijk,
- Het gerenommeerde authentieke bord in Vorden: 488 km.
- 480 km volgens het informatiebord op het Sleenerzand,
- 368 km is de schatting op het bord in Gramsberg.

De enige juiste opmerking lijkt: gooi het maar in mijn pet.

Wie LAW9[2] voltooid kan direct doorlopen naar Marseille. Niet via een E route, maar via GR6[1].

Tot slot het antwoord op de vraag “hoe lang is een etappe”.

De website zegt hier over: ze zijn gemiddeld tussen de 15 en 22 km lang, en melden er onmiddellijk 6 van de 26 die langer zijn. Daar wordt bij gezegd dat het ook in 16 etappes van 25-35 km kan (waarvan er drie nog wat langer zijn) of 38 van 10-15 km (yep, 6 zijn er langer).

Maar maak je geen zorgen, regelmatig staan er onderweg aanwijzingen naar de dichtsbijzijnde bewoonde wereld.

## GELDERLAND

### ETAPPE 14: VORDEN – ZELHEM (RUURLO), 26 AUGUSTUS

Na deze volstrekt onoverzichtelijke en overbodige inleiding nu over op het serieuze werk. Vandaag begin ik met het 2e gidsje van het pad. Om precies te zijn in de plaats die voor deze wandeling zo belangrijk is: Vorden.

Voor je daar bent moet je vandaag hindernissen overwinnen. Die zijn altijd uniek, maar ook universeel, daarom hier deze hindernissen als voorbeeld van wat ook bij Pieterpad wandelen hoort.

Prorail is op dit moment aan het graven in het spoor. En ze verbouwen stations. Vandaag Geldermalsen en Culemborg. Om onduidelijke redenen rijdt Culemborg - Houten ook niet. Ook ten noorden van Zutphen zijn ze ernstig aan het kotteren en boren.

De site 9292 geeft me het advies om vanuit Passewaaij de bus naar Culemborg te nemen en dan naar Tiel (centraal) te rijden. Van daar door naar Arnhem, dan door naar Zutphen en vervolgens de bus naar de eerste wit/rode pijl want de trein naar Vorden rijdt ook niet.

Het alternatief, direct met de auto naar Tiel Centraal, lijkt me effectiever, dus even na 06:00 uur vertrek ik met Arriva naar Arnhem. Na een pauze die ruim voldoende is voor het scoren van een espresso pak ik de trein naar Zutphen. Verward door het eerste advies is het raadplegen van 9292 en de NS app een logische vervolgstap. Klein detail, maar niet onbelangrijk: in de digitale wereld rijdt deze trein niet 😊

[1] GR is Grande Randonnée, wat Frans is voor “Best wel forse tippel”

De intercity trekt zich hier gelukkig niets van aan en brengt me keurig naar Zutphen. Daar staan grote borden die de ongelukkigen, die niet verder kunnen, verwijzen naar de bus. Die gaan, volgens dezelfde aanwijzingen, allemaal naar de achterkant van het station. Niet helemaal overtuigd volg ik de pijlen en zowaar, daar staat een stevige bus. "*Gaat u naar Vorden?*", vraag ik met een gebrek aan vertrouwen. Het bus personeel is vriendelijk maar onverbiddelijk: zij zijn van Arriva, de NS staat aan de voorkant.

Jaren reizen met het OV heeft me geleerd dat iedere discussie over borden, pijlen en omroepers volstrekt zinloos is. Gewoon hartelijk danken en sprintje door het station. En jawel, daar staat een buurtbusje.

Zodra ik zit rijdt ze weg. Voor we de stadgrens van Zutphen hebben bereikt is de enige medereiziger al overboord gezet.

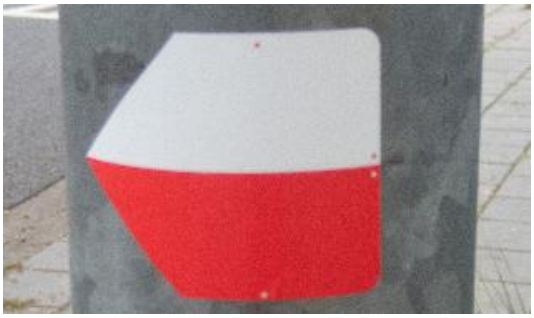

De chauffeur (v) geeft me door haar mondkapje en over de loeiende airco informatie. Weinig van te volgen, maar het is een prachtige rit langs de oude stadsmuur van Zutphen en langs allerlei buitenplaatsen en landhuizen. Ze herkent in mij een wandelaar (wie niet?) en loeit dat zij ook wandelt en dat het hier leuk is, alleen is de mais nu te hoog, er is geen uitzicht hebben. Tot slot zet ze me keurig in Vorden af en wijst op het enige teken dat nodig is. Kijk, dat is service!

Terwijl ik het stationsplein bekijk, waar de vorige etappe is geëindigd, loopt een NS trein uit Zutphen het station binnen. Ik stel verder geen vragen, de busrit was zonder meer de moeite waard.

De tocht brengt me snel naar kasteel Vorden. Tijd voor de verklaring waarom dit zo'n belangrijke plek is voor het Pieterpad.

Het kasteel zelf gaat pas open als een zichzelf respecterende wandelaar de pijpen al van de broek heeft geritst, dus helaas is daar niets over te zeggen. Maar hier liggen de voetstappen van Toos Goorhuis-Tjalsma en Bertje Jens, de oer-Pieterpatsters.

En niet omdat de Hollywood Boulevard vol is, maar omdat hier het pad officieel is geopend.

Er staat ook nog een van de originele borden van de route: 488 kilometer van deur tot bergtop.

Intrigerend is dat er nog twee plaatsen staan: Enschede en Bergen aan Zee, 364 km van deur tot duin. Dat is het Trekvogelpad, een andere LAW van het Nivon. Dit LAW2 wordt ook wel het “Pieterpad Overdwars” genoemd.

Daarna is het een tijd wandelen door bos en agrarisch- en veeteelt gebied. Het eerste uur lopen er nog veel honden, maar rond een uur of 9 hebben die hun baasjes allemaal naar huis gebracht en zie je alleen de zeer zeldzame medewandelaar.

Volgens het NOS journaal is de heide deze week op zijn mooist. Nu staan er geen grote heidevelden op het programma, maar de wat kleinere veldjes, waar je in Landgoed Kieftskamp langs komt, staan er prachtig bij.

Van daar loop je door de buurtschap Linde. Daar staat, door veel dorpsvlijt ondersteund, het enige toeristische punt van de omgeving: De Kapellebult. In 1563 is er al sprake van een kapel op het heuveltje, waarschijnlijk als opvolger van veel oudere godsdiensten en rituelen. Onmiddellijk na de bouw begon de kapel te verpieteren, wat werd gevolgd door eeuwenlang oplappen. Dat laatste vooral toen het hok ook als schooltje werd gebruikt. Uit eindelijk heeft de tand des tijds op knock-out gewonnen. Er staat alleen nog een steen met een bezwerende tekst en een informatiebord met de mededeling wie er bij de laatste vrijwilligers bijeenkomst thee heeft gezet.

Eigenlijk is het aanduidingsbord “monument” het enige dat nog enige indruk maakt.

Oja, en er naast staat een molen met een optie om pauze te houden, maar daar is het nog te vroeg voor.

Even later loop je Varssel binnen – en weer uit. Aardig dorp om door heen te lopen, niet minder, maar zeker ook niet meer.

Minstens zo onbeduidend is de groepsaccomodatie net buiten het dorp. Alleen de naam, die zorgt er voor dat er het grootste deel van de wandeling één van de top hits van de Achterhoekse Vrijstaat in mijn hoofd loeit.

“*Vrouw Haverkamp, wat hedde’n grote tiete! Hoe wedde dat, hoe wedde dat? Ik hef ze zelf in hand’n had!”*

En wat die vrijstaat betreft: de introductie van de Achterhoekse vlag is in dit deel van Gelderland ingeslagen als een bom. Ze evenaren de Amerikanen als het gaat om het uithangen van hun groene vlag met diagonaal kruis.

Niet veel later loop je een bos in. Prachtig gebied, met goed aangegeven route, meestal met geverfde tekens. Oké, en dan moet je soms even om je heen kijken om die te vinden. Tegen mezelf praten heeft geen zin, maar lichaamstaal onderdrukken is ook niet nodig. En zo straal ik op een kruising uit “*En waar nu dan wel heen*”.

Een lokale wandelaar ziet me en zegt “*Jao, oe ziet in’t bos. Ziet d’r noe moar weer’s uut te kommn*”. “*Ik wacht op een teken*”, zeg ik, wat op dat moment net in mijn oog springt. “*Ja, daar is het, die kant uit*”. De wandelaar verbijsterend achter latend met de vraag welke occulte beweging hij nu weer heeft ontmoet. Hoewel, kom er aan te denken, hij komt waarschinlijk niet verder dan zijn volkslied “*ik hef ze hien en weer zien goan*”.

Inmiddels is het wel haptijd, en als zo vaak is er dan geen café of zelfs maar een bankje om even te gaan zitten. Als er dan een in beeld komt zitten er drie hangjongeren op met een blik van “de vakantie duurt nog drie dagen, dus er is geen reden om te vertrekken”. Verder groeten ze vriendelijk en beleefd.

Even buiten Zedam wordt alsnog een bankje naast de provinciale weg te veroveren.

Daarna is het nog maar een paar kilometer naar Zelhem. Tussen de velden door, waar men inmiddels heftig aan het hooien is.

In Zelhem is de bushalte en de dorpskern snel gevonden, het is best een aardig dorp. Ik doe zelfs nog een extra rondje over kerkhof "Dennenlust" en door de plaatselijke kerk.

Daarvoor is alle tijd, want de bus wordt net gemist, en het is een uursdienst in de zomer.

Na een kort bezoek aan het plaatselijke cafetaria en een leuk gesprek met de Vietnamese uitbater ga ik maar weer bij de bushalte hangen, waar ook een medereizigster rondhangt. Die weet me te vertellen dat de volgende bus is komen te vervallen, maar dat er een extra bus wordt ingezet. Leve 9292!

Zij blijkt, met haar man, ook Pieterpatter te zijn. Alleen hij loopt de verlengde etappes en zij de korte. Zij vindt het hier wel mooi en neemt de bus naar de plek waar de auto is achtergebleven. Ze overnachten op een camping waar een blokhut is gehuurd. Gisteren heeft ze op de camping een vrouw gezien van voor in de twintig met alle uiterlijke kenmerken van een Pieterpatter[2], alleen liep die op teenslippers. Als een speer werd een een persoonstentje op gezet, waar ze in verdween.

Niet veel later kwam haar man de camping op met het verhaal dat hij een eind met een vrouw op teensplippers had gelopen. Die had nieuwe wandelschoenen gekocht, maar geen enkele poging gedaan om ze in te lopen. "*Toen heb ik maar gezegd dat hij even bij het buurtentje aan moest kloppen*" eindigt de vrouw haar verhaal.

[2] Wederom: zie het verhaal Saus 9.1

Met nog een kwartier vertraging komt de bus, en reizen we samen naar Ruurlo, waar ik op zoek ga naar mijn hotel en zij naar haar auto bij het station.

De vraag “en waarom niet in Zelhem?” is simpel, het is de laatste vakantieweek, en daar is alles vol.

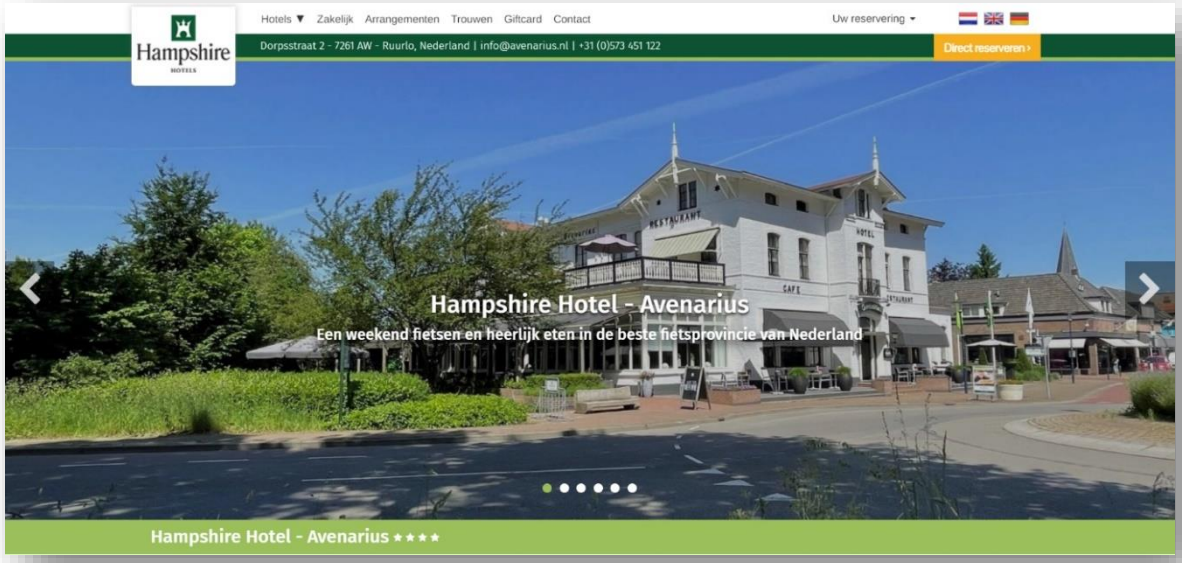

Hampshire Hotel “Avenarisus” is zo gevonden, en bij binnenkomst doet men direct de blije mededeling dat er door drukte, met passen en meten een andere kamer op me wacht dan geboekt. En wel een upgrade! Nu interesseert het me niet heel veel, ik ben er om te slapen, maar wat extra ruimte is nooit weg.

Ook heeft de medewerkster desgevraagd nog een korte wandeling voor me “Het liefdespad”, dat begint bij de kerk.

Het is vandaag allemaal heel snel gegaan,en een korte verkenning van het pad kan er nog wel af, waarbij het centrum van Ruurlo wordt bekeken, inclusief houtzaagmolen en kerk.

Naast de kerk staat een corpulente Porsche. In hal klinkt een krachtig gezang. Het bezoek wordt uitgesteld, eerst maar eens kijken naar de start van het liefdespad.

Op het bord valt niets af te dingen. Mogelijkerwijs wel op de kerkgangers die nu net naar buiten komen.

De zwarte Porsche is van het bruidspaar.

Voor de rest van het gezelschap was het kledingsvoorschrift “chique sletterig”: kosten nog

moeite zijn gespaard om dure stoffen te minimaliseren en tegelijkertijd een split en/of decollete te maximaliseren. In mijn hoofd zet Normaal andermaal uit volle borst in: "*Ik heb ze heen en weer zien gaan, ik heb ze op en neer zien slaan*"

Terug in het hotel barst de hemel open. Tijd voor een tukkie, gevolgd door een vroege maaltijd.

Het eten is overwegend goed, maar slappe friet bij lauwe risotto kost echt punten.

Daarna is het tijd voor het liefdespad. Ongetwijfeld is er goed nagedacht over een lokaal ommetje en heeft een adviesbureau goud geld verdiend aan dit project. Het belooft een mooie afwisselende wandeling langs de romantische kanten van Ruurlo: natuur, oude gebouwen, een kasteel en een molen.

Bovendien de mededeling dat je overal kan starten met de route, zodat je nergens aan gebonden bent.

Na de kerk is het volgende belangrijke punt in de wandeling kasteel Ruurlo, waar museum

More tegenwoordig is gevestigd. En jawel daar staat het volgende strakke bord met uitleg en plaatje van de route. Daarna zijn er heel lang geen aanwijzingen meer, tot ik ergens een paaltje zie met aan de achterkant een bordje. De VVV weet exact te vertellen dat je totale vrijheid hebt, maar niet dat er een verplichte looprichting is.

Soms moet je het op kunnen geven. Met de locus-app weet wordt een vergelijkbare route gelopen, waarbij er helaas een schaal foutje wordt gemaakt, Tegen de tijd dat het hotel weer in zicht komt zit er 12 km Ruurlo op en verdwijnt het laatste avondlicht.

Maar ik heb een mooie wandeling gemaakt en Guus ontmoet. Guus is een grote jonge hond. Aan zijn poten kan je zien dat het plan is dat hij een hele grote hond wordt. Hij vindt het zo leuk dat er iemand op zijn wandelpad komt dat hij met genoegen demonstreert dat hij gelijktijdig met staart en alle vier de poten op kan springen en dan een pirouete draaien. En dat minstens drie keer achter elkaar. Het zou de olympische gymnasten op het onderdeel mat kunnen inspireren. De baas demonstreert hoe landelijk het is. In de verte blaft een hond. "Hoor je dat Guus? Dat is Dunya!" Als ze op afstand de honden herkennen moet het een dorp zijn.

GENNEP
St. Pietersberg 164 KM
PIETERBUREN 326 KM
Wandelpad
Fijne wandeling
HALLO WANDELAAR!
PIETERBERG
NS-station
Pieterpad (LAW9)
Swolgen 21 km
St. Pietersberg 148 km
Pieterpad (LAW9)
Gennep 21 km
Pieterburen 340 km
Pietepad
PIETERPAD
484 KM
162 km
PIETERBUREN
INFORMATIE
Volg
Pieterpad
500 meter
St. Pietersberg 83 km
Pieterburen 413 km
Pieterpad wandelaars
voorzichtig oversteken
en achter bomenrij
blijven lopen
PIETERPAD
Maastricht 131 KM
LAW 9
VENLO 24KM
Pieter Pad Pleister Plaats

## ETAPPE 15: ZELHEM – BRAAMT (ZEDDAM), 27 AUGUSTUS

Na een uitstekende nacht volgt een idem ontbijt, dat dankzij corona nog wel aangereikt wordt. Bij de koffieautomaat vraag ik hoeveel espresso's hij in een kop krijgt. Hij komt tot vier. Met de nespresso machine op mijn upgrade kamer is dat genoeg 😊
Vandaag is de tocht naar Braamt met Karin het plan. Eerst met haar auto naar Zelhem. Een regenboog is prachtig, maar wel dreigend.

In het centrum raakt ze de auto snel kwijt bij de bushalte waar ze straks terug komt.
Ik waarschuw alvast voor de heksen in het dorp. Al snel zien we ze, en zelfs een Smoks Hanne wandelroute. Je vraagt de dan toch af waar dat vandaan komt. Het internet antwoord staat hiernaast.
Verder is de route mooi zonder spectaculaire dingen. Net buiten Zelhem staan de zonnebloemen inmiddels heel hoog, maar niet hoog genoeg om de hennep (Cannabis) die er tussen is geplant te verbergen.

Verder zijn er wat medewandelaars die ik gisteren ook al had ontmoet en bij de start de hondenuitlaters.

### Kruidenvrouw Smoks Hanne

Van het internet komt dit verhaal over een goede heks die in de 19e eeuw leefde in Zelhem, en die het symbool van het plaatsje is haar verhaal:

Ik woon bij 'Lemkes Beumkeni in 'n hutje in het bos. Daar pluk ik ook mijn kruiden.

Ze noemen mij Smoks Hanne. Omdat ik altijd rondsmoks met veel te grote klompen aan. Ik geef mensen goede raad en kruiden tegen hun ziekten.

Ik vlieg op een bezem rond, maar nooit overdag. Op een zekere dag verloor ik een klomp. Die kwam tegen de toren terecht, zodat die daar een gat in maakte. In Zelhem is als dank, een standbeeld voor mij opgericht.

Het eerste hoogtepunt is volgens de gids “de kathedraal”, een (oude?) melkfabriek.

In het landschap valt het gebouw op, maar verder is het weinig opmerkelijk. De tweede “must see” is het Kolkstroeterpad in de heerlijkheid Slangenburgh.
Hier staan nog veel inheemse planten volgens de gids. Nu gaat het Pieterpad door veel natuurgebieden en lokaal zaaien de boeren veel kruidenstroken om bestuiving te stimuleren. Op zich maakt het pad weinig indruk. Het is wel aardig om ook hier te zien dat het maaien en voorbereiden op de winter stug door gaat.

Overal zijn weiden met bergen drogend gras. De Slangenburg is een kasteel dat nu als klooster met gastenverblijf in gebruik is. Volgens de gids staat ergens op een binnenplaats een mooi beeld van een monnik. Rond tien uur is alles nog dicht, en we bedenken dat we ook zonder dat beeld een prima dag kunnen hebben.
Wel is er beweging in een bijgebouw. Sterker nog, men drinkt er koffie.
Even twijfelen we of we een kwartier moeten wachten op de officiële opening, maar een vrouw geeft aan dat we de bestelling al kunnen opgeven.

En voor we het weten zitten we aan een latte macchiato en espresso 6&7. En appeltaart.
Dan is het weer verder door bos, en al snel langs akkers. Bij dat laatste komen we een vrouw op een crossfiets tegen die kan kiezen: afstappen of in de sloot. Ze kiest probleemloos voor het eerste en maakt onmiddellijk een praatje. Ook zij is Pieterpatter, maar komt om onduidelijke reden niet verder. Wel weet ze te melden dat als we goed rechts kijken naar holle bomen we waarschijnlijk “iets leuks” zien.

Het ligt in de lijn der verwachting om kabouters te vinden.
Karin schakelt zelfs de lokale hondenuitlaters in, maar helaas, we vinden niets. Twee mogelijke verklaringen zijn: we zijn voorbij gegaan aan het feit dat ze op ons af kwam en dat daardoor links/rechts zijn omgedraaid of de kabouters zijn, als op meer plaatsen, weggejaagd.
De gids noemt nog een spoorweg buiten gebruik. Die passeren we, maar het ontgaat me waarom het de moeite waard is.
Het Pieterpad boekje waarschuwt voor wijzigingen onderweg en geeft aan dat dit bij sluizencomplex “de Pol” in Gaanderen het geval kan zijn. En jawel, daar kan je nu als niet gemotoriseerd verkeer over de Oude IJssel heen. Even overwegen we er te lunchen, maar de alom aanwezige vissers hebben er een tering bende van gemaakt, daarom besluit Karin resoluut dat dat hem niet gaat worden.

Verder is de wijziging in de route waarschijnlijk alleen een vooruitgang. We lopen langs een kronkelende beek die als visladder is aangelegd, zodat vis, op weg naar paaigrond, altijd langs de sluis kan.
Daarna is het voornamelijk meters maken en plezier hebben om niets.
Af en toe regent het wat, waardoor we kunnen constateren dat Pieterpatters een paraplu hebben. Er komen er voldoende onze kant uit om dat serieus vast te kunnen stellen. Ook Karin heeft een nieuw exemplaar, die ze in het voorbijgaan in Putten uit een rek heeft gerukt en die thuis tot discussie heeft geleid over de vraag waar je je mee kan vertonen.
Mijn conclusie is dat als je droog blijft en vrolijk met de tekst “Dancing in de Rain” kan lopen je nooit verkeerd kan zitten.
Na een tijdje vinden we toch een schoon bankje aan een rand van een weiland met alleen een zeer eenzame brievenbus in beeld.
We hebben de appeltaart er waarschijnlijk nog niet helemaal vanaf gelopen, maar de mueslibollen van Karin zijn te aantrekkelijk om weer mee naar huis te laten gaan.

Terwijl we zitten de eten komt er een PostNL busje langs. Tot ons genoegen blijkt de bus leeg.

Met de paraplu's krachtig omhoog vervolgen we de tocht naar Braamt.

Naarmate we dichter bij het plaatsje komen knapt het weer sterk op.
Onderweg zien we zelfs nog wat kunst, als is die, schatten we, van minder kwaliteit dan het beeld op de binnenplaats van de Slangenborg. Maar we doen het er mee!

In de verte zien we een plaatsje met daarachter een mooie bosrand. Dat moet Braamt zijn, we hebben ons doel snel en pijnloos gehaald!
Althans, dat denken we. Het pad dat we nemen is voorzien van pijlen van drie wandelroutes, dus het kan niet verkeerd zijn. Maar het wordt wel erg smal, en op een goed moment staat er schrikdraad met daarachter een paar koeien.
We besluiten dat koeien niet bijten en dat we met behulp van de wandelstok wel onder het draad door kunnen. Dat gaat bijna goed, en in ieder geval komen we door de weiden langs de koeien en via een groot hek, dat we wel open krijgen (en weer dicht), in Braamt.

De bushalte voor de bus, die Karin terug naar het vertrekpunt moet brengen, vinden we onmiddellijk. We nemen afscheid en zwaaien naar Pieterpatters die toeterend in hun auto voorbij komen.
En Braamt zelf? Het heeft, evenals Zelhem, Vorden en Ruurlo een kerk en een molen.
Er is zelfs een duikstek, maar daar schiet ik nu niets mee op. Net als Zelhem heeft het op dit moment ook geen slaapplaats. Maar volgens het bordje is Zeddam maar 2 kilometer verderop, we zijn er bijna! Bovendien kan dan direct Braamt worden bekijken, want de bushalte ligt aan de buitengrens van het dorp; we hebben er nog niets van gezien.

Volgens de Locus app loopt de route iets om, zo te zien langs de bosrand. Over de plaats kunnen we kort zijn.
De molen wordt net gerestaureerd en de kerk is onbeduidend en op slot. Het enige aardige is een buitenwijkje met een goed Achterhoekse naam.

En dan valt het wat tegen. “De bosrand” is de grens van Montferland. Wel eens van gehoord, maar nog nooit serieus naar gekeken, laat staan over nagedacht.
De rood/witte markering volgend sta ik binnen no time te hijgen als een stalpaard voor een bord “ Montferlandse Toppen Wandelroute” het blijkt een stevige heuvelrug, en het begint weer te regenen. Nu laten we ons als Pieterpatters niet uit het lood slaan, dus ik vervolg de tocht tot het punt waar je met een bocht naar Zeddam kan afdalen. De “2 kilometer” heeft me twee uur gekost en in het laatste stuk zijn 200 hoogtemeters gepakt.

Zeddam blijkt best aantrekkelijk, met twee molens en twee kerken. De oudste kerk is uit 1100, de oudste molen is ongetwijfeld jonger, maar ook heel oud. Alles is dicht, waardoor je bent snel klaar bent. Alleen voor het Pannenkoekhuis staat iemand, ik maak direct maar een afspraak.

Hotel Ruimzicht is snel gevonden, maar blijkt geen succes. Er zitten veel muggen, de kamer stink muf en het sanitair is van diep in de vorige eeuw.
’s Avonds doe ik nog een klein ommetje, maar wijs geworden in

Ruurlo worden alle lokale aanwijzingen genegeerd en wordt er op eigen kracht rond gekeken. In de 4 km die volgen zie je molen nr. twee, en het katholieke en protestantse kerkhof, beiden met oorlogsgraven.

Architectonisch lollig is het nieuwe winkelcentrum in het dorp. Maar het begint weer te regenen, dus ik trek me snel terug tussen de muggen ☹. Tot laat in de avond blijft het rumoerig, zeker in mijn kamer 42, die bovenaan de trap ligt.

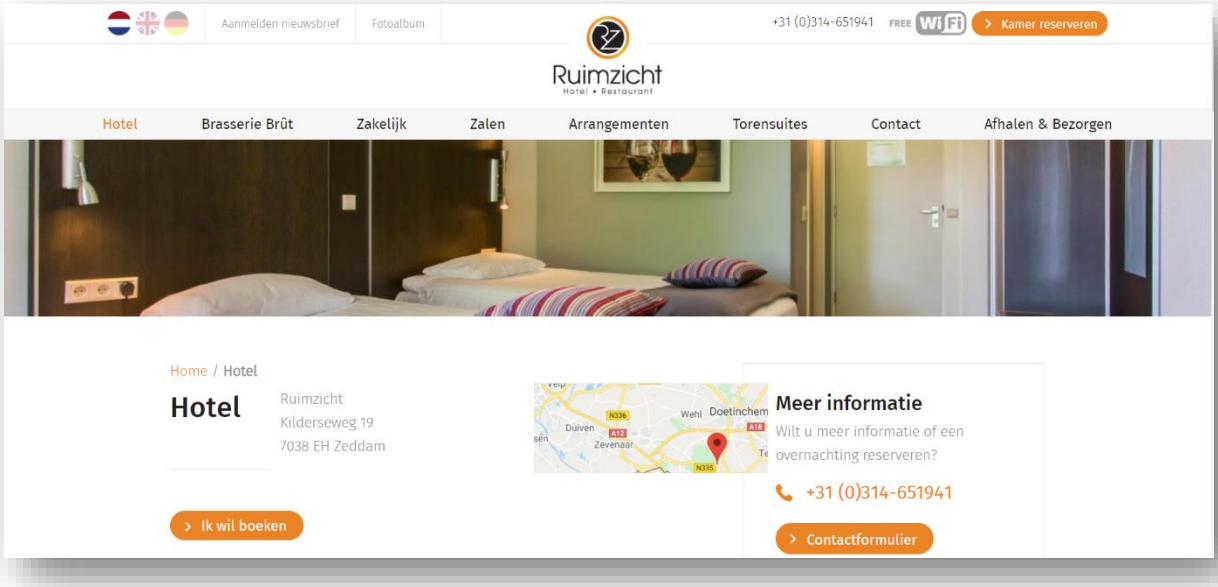


## ETAPPE 16: ZEDDAM (BRAAMT) – MILLINGEN AAN DE RIJN, 28 AUGUSTUS

Na een slechte nacht word ik wakker in Zeddam. Door een matglas boven de deur bleef het de hele nacht licht, de stank was hinderlijk, maar minder hinderlijk dan de muggen.

Er is dan ook weinig voor nodig om me uit bed te krijgen, of het zou de stramheid moeten zijn van de heuvels van gisteren.

In het restaurant staat personeel klaar om me vriendelijk en coronaproof in de juiste richting te duwen. Verder is het eenvoudig een goed ontbijt te scoren. Met handschoentjes, dat dan weer wel.

Een half uur later sjok ik richting de Montferlandse toppen. Nu voorbereid, en eerlijk is eerlijk, als je eenmaal op de kam staat, is er redelijk te lopen. Redelijk, omdat hoogteverschillen, wortels en kuilen er voor zorgen dat je niet in een ritme komt, waardoor het vrij langzaam gaat.

Een oud bord laat in ieder geval al snel zien dat je op de juiste weg bent.

Hoogtepunt in dit deel van de tocht is, naast de schitterende natuur dit lullige paaltje. Het is een oude grenspaal met Duitsland, blijven staan na de zoveelste grenscorrectie.

Daarna kom je bij de Hulzenberg. Daar heeft men een uitkijktoren neer gezet. Ik heb iets tegen die dingen. Aan de ene kant is er hoogtevrees en moet ik mezelf naar boven sleuren, aan de andere kant: je kan er wel op en dat slecht te weerstaan. En zo volgt het nodige gepuf om met de 26,5 meter aan trappen om op 108 NAP uit te komen. (en lever een stevige bijdrage aan de 418 m van vandaag).

En toegegeven, dan kan je, in het plaatselijke dialect “Wied kiekn”. Goed het is heiig waardoor je de mensen in Nijmegen en Emmerich niet op straat ziet lopen maar indrukwekkend is het. Beneden zitten twee andere Pieterpatters. Hun houding is duidelijk: staat niet in de gids, gaan we niet doen! Het lijken me verstandige mensen.

Het gebied dat volgt heet “de hoge heide”. Het is gewoon een voortzetting van de heuvelrug, maar met de paarse kleur maakt het de naam op dit moment helemaal waar.

Het is wel het eind van de wandeling over de heuvels van Montferland. Langzaam daal je af tot “normaal” niveau, en een viaduct over een snelweg met de aanduiding “3”. Kortom een Duitse snelweg. En jawel, we gaan de grens over.

Even over dat “we”: dit is de eerste keer dat ik in het weekend loop. Dan blijkt er een veelvoud aan Pieterpatters op pad.

Aan de overkant van de snelweg merk je direct al dat er ander volk woont. Ze zegen “*Morgen*” in plaats van “*morgen*” en “*viel Spass*” als ze hopen dat je nat regent.

Nog voor ik de bush in duik kom ik een Hundeführerin tegen. Haar viervoeter maakt een herrie waaruit uitsluitend Blitzkrieg is af te leiden. Vanaf de andere kan klinkt een vergelijkbaar geloei “*ik lust je rauw met een sausje*”. Eenmaal bij het hek gedraagt de hond zich ineens als Guus. Springen op vier poten en rollen. De vrouw ziet mijn blik en zegt: “*Das ist seine Mutti. Sie sind immer so toll, wenn sie sich sehen!* “. Het plaatje ziet er ineens heel anders uit. Dit is Hundstollheid!

Daarna dus de bossen in. Onderweg legt iemand me uit dat bewegwijzering hier alleen op bomen mag en dat er twee LAW’s samen lopen. Naast Pieter is er ook Noaber. Dit is een uitdaging voor de Duitse overheid. Want hoe weet je nu dat de aanduidingen juist zijn, en dat er geen wildschilders optreden? Het antwoord is van een Duitse simpelheid. Je zet er een heldere aanduiding bij en stelt een ambtenaar aan voor het administreren van het geheel.

Of het effect esthetische waarde heeft laten we in het midden, het is Grundlich!

Verder is het ook prettig en verdient één ding speciale aandacht. Dat is het blote voeten pad.

Zelf wilde ik er niet over beginnen, maar de vraag is natuurlijk wat je voelt bij het wandelen?

Wat doen de verschillende soorten ondergrond met je? Roep zand een andere emotie op dan kasseien en hoe zit dat met modder? Voel je je anders als je over gras loopt dan wanneer je over klei marcheert? Om aan dit soort essentiële vragen tegemoet te komen is hier door de Duitsers een blote voeten pad gemaakt.

Een korte wandeling waarin je over veel verschillende soorten ondergrond kunt lopen om de juiste sensatie tot je te nemen. Met behulp van een Fussreflexzonen kaart kun je dan je gevoelens duiden.

Helaas houdt, op het moment dat ik passeer, iedereen zijn wandelschoenen stevig dichtgeknoopt dus sorry, geen betrouwbaar verslag van de effectiviteit van het pad.

Via een afdaling naar het plaatsje Elten, waar onderstaande borden me weer erg vrolijk maken, kom je weer terug in Nederland. De rest van de etappe is plat. Heel plat.

We lopen nu op de Gelderse poort af. Een gebied dat ik als duiker vrij goed ken. Maar vooral ook omdat hier ook wat oefenwandelingen zijn gemaakt.

Onderweg zie je vanalles in de natuur, deze keer een salamander die wegkruipt.

De rest is het weinig spectaculair. Te veel langs autowegen.

In Spijk komen we bij het water. Spijk is een gefrustreerd dorp. Daar komt de Rijn ons land binnen. En hoe ze ook wijzen en schreeuwen, iedereen zegt dat dit bij het verderop gelegen Lobith het geval is. Ook hier geldt: marketing is everything!

En verder: het heeft een kerk en een molen, meer is er niet van te maken.

Vanaf daar lopen we over de dijk naar Tolkamer en Pannerden. Het weekendverkeer raast met hoge snelheid langs. Achter me zegt een pieterpatster: het lijkt de weg naar Hardenberg wel. Ik kan haar alleen maar gelijk geven. Het uitzicht op de rivier en de meren van de Gelderse Poort is heel leuk, maar het wandelen niet bijzonder, terwijl het een stuk van bij elkaar 10 kilometer is. De aangename onderbreking is het terras in Tolkamer, waar je kunt genieten van koffie, ijs, en een uitbater die kift met fietsers. Je kan hier namenlijk voor en achter de dijk fietsen, maar een routeplanner heeft bedacht dat je er ook overheen kan. Fysiek klopt dat maar ebikes op een terras is geen succes. Helaas, groepen leeftijdgenoten hebben daar weinig boodschap aan "*dit staat in onze routeplanner*"

Na tolkamer wordt het iets prettiger wandelen. Er is minder verkeer en meer fiets- en wandelpad. De havens langs de dijk voor rond-en vrachtvaart, die al in de gids zijn gemeld, zijn leuk.

Als dan ook nog eens het pad afbuigt richting recreatiegebied Bijland wordt het lopen weer leuk, tot een bord met de melding Pannerden 4 kilometer, op een moment dat ik er echt door zit.

Mijn inschatting was maximaal de helft. Gelukkig leiden een vliegeraar en wat ooievaars me af en voor ik diep chagrijnig word is daar ineens de pont. Die blijkt een paar kilometer voor het dorp te liggen.

Terwijl ik naar de pont snel (ineens is er weer snelheid) komen de pieterpatters van de Hulzenberg me tegemoet. Ze zijn me in Tolkamer voorbij gegaan en hebben even Millingen aangetikt. Maar de auto staat hier 😊.

Op de boot raak ik in gesprek met een vrouw die de laatste kilometers in mijn buurt liep. Zij doet twee etappes dit weekend, en probeert de langere. Maar nu niet, nu is het tijd voor koffie aan de overkant.

Nog een koffie klinkt aanlokkelijk, maar de reis naar huis is lang, met veel tussenstops op de stations in Nijmegen en Arnhem. Achteraf kunnen we vaststellen dat het met die koffie goed gekomen is.

## ETAPPE 17: MILLINGEN AAN DE RIJN - GROESBEEK, 7 SEPTEMBER

Het gedeelte van het pad onmiddellijk onder de grote rivieren is met OV slecht te bereiken. Met de auto ben je zo in Groesbeek, wat een prima en gratis parkeergarage heeft aan de spoorlaan. Dat duidt op een station, maar die is al jaren geleden opgeheven.

Wel is er een bushalte, waardoor je naar Millingen kunt. Maar die is tijdelijk opgeven, want het is kermis. Volgens 9292 is er ook een halte bij de oude molen. Lang voor die tijd zie ik wat jeugd bij een tijdelijke halte. Ja, ze gaan naar Nijmegen. Aansluiten maar, de tocht kan beginnen.

Dat duurt trouwens nog wel anderhalf uur, want de bus stopt bij iedere dikke boom. De bus van Nijmegen naar Millingen doet dat ook bij alle andere bomen, en zo duurt het eindeloos voor je van start kan.

Millingen is een vriendelijk dorp, maar je loopt er ook snel uit. Omdat de kaart niet in detail is bekeken duurt het even voor het tot me door dringt, maar je loopt hier het grootste deel van de tijd letterlijk op de Nederlands-Duitse grens.

Soms is er een grenspaal, of een landenbord, maar meestal moet je kijken of het strasse of straat heet.

Bij het dorpje Leuth draai je Nederland weer even in, maar voor je het weet kom je langs dit bord en ben je weer in Duitsland. De vraag bij het bord is dan ook of er echt natuur is. In de weilanden zijn vandaag veel roofvogels te zien. Naast de gebruikelijke buizerds en torenvalken ook een rode wouw. Even sprint er een haas door het veld, maar die heeft de rovers ongetwijfeld ook gezien, want hij is direct weg.

Maar ook zonder dieren is het een mooi en afwisselend landschap. Vrij snel kom je in het dorp Zyfllich. Langgerekt, met lintbebouwing en heel Duits.

Ook heel warm trouwens. Voor het eerst sinds de start van het pad maak ik me zorgen over mijn watervoorraad want, als gebruikelijk, alles is dicht.

Zyfllich is sterk in tuinbeelden. Varierend van standaard schaapjes en kabouters tot een groot gollem-achtig figuur dat uit de grond kruipt.

In dat alles past uitstekend de prachtige tentoonstelling van het nieuwe begin dat je makkelijk voorbij loopt. Daarom is de volgende pagina een fotopagina, gewijd aan dit project. Mocht je er ooit langs komen: even afslaan!

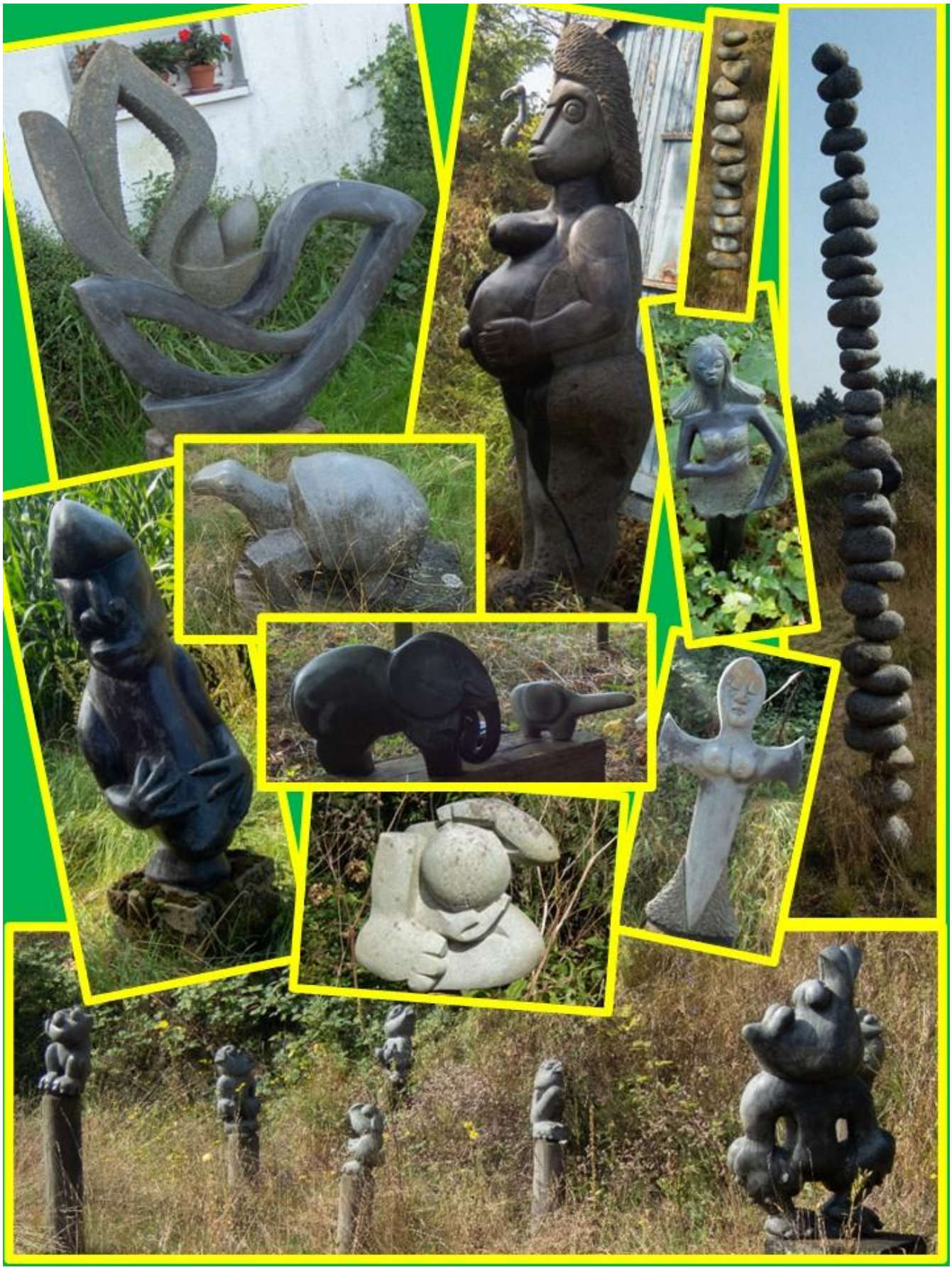

En dan passeer je een bordje dat bevestigt dat je in Duitsland bent 😊

Het dorp eindigt bij het Wylerbergmeer, waar je met een aardige bocht om en overheen gaat.

Aan de andere kant wordt aangegeven dat je opnieuw, en voor vandaag definitief, de grens over gaat.

Vandaar gaat de weg bijna recht naar Groesbeek. Dat wil zeggen, horiontaal. Verticaal is een iets ander verhaal. Het begint met de Duivelsberg, waar je water kan tappen aan de voet van de heuvel. Daarna is het inerdaad even “a hell of a climb” die over gaat in delen van de “zeven heuvelen” van de Nijmeegse vierdaagse. Voldoende om de verse watervooraad stevig aan te spreken.

Er zijn vandaag veel Pieterpatters. En als zo vaak lopen die harder, maar met minder uithoudingsvermogen. Een voor een worden ze weer ingehaald.

Niet dat het een doel op zich is, het landschap is prachtig glooiend en daar moet je uitgebreid van genieten.

In de verte ligt wel de Canadeese WOII begraafplaats, een van vele verwijzingen naar de veldslag Market Garden in dit gebied.

Even voor Groesbeek drukt een automobiliste me bijna plat. De schrik heeft als gevolg dat een afslag wordt gemist en ik een stuk om loop. Maar uiteindlijk is daar weer de kermis. En wat belangrijker is, een koffie en ijswinkel. Als laatste is

daar de pieterpatster met de ballonkuiten XL die me in Duitsland medogeloos, maar vriendelijk groetend voorbij raasde. In alle eerlijkheid, er is nog steeds geen schijn van kans om haar bij te houden. Zolang ze niet, zoals nu, de weg kwijt is 😊.

Vanochtend liep hier een hondenuitlaatster te mopperen dat je door de kermis nergens door kon. Nu raak ik bij het zoeken naar de auto even verward in de hekken en de ordediensten, maar wie maakt me wat, er zijn 300 hoogtemeters gepakt, er is net een lekker ijsje gegeten en een kerk en molen bewonderd!

De volgende etappe wordt Gederland verlaten. In mijn hoofd begint "*Het is een kwestie van geduld!*"

## LIMBURG

### ETAPPE 18: GROESBEEK – GENNEP, 15 SEPTEMBER

Esther komt met de eerste trein uit Culemborg naar Tiel en met de mededeling dat er nog niet voldoende koffie is gedronken. Voldoende reden voor een kleine d-tour langs huis, maar na een half uur zijn we onderweg naar Groesbeek.

Onderweg hoost het, maar tegen de tijd dat we weer in de parkeergarage in Groesbeek staan is er nog maar hier en daar een spetter.

Het dorp is rustig, de kermis is weg en het pad onmiddellijk gevonden. Opgewekt gaan we "saus", waarbij we in onderweg regelmatig herinneringen aan WOII zien.

Het begint als een "bergetappe": we lopen over de heuvels die in de ijstijd zijn gevormd, en nu in het Natuurmonument St. Jansberg liggen.

De regen is inmiddels over gegaan van "a mild drizzle" in

een all-out plensbui, waarbij de stortbui onderweg in de auto maar kinderspel lijkt. De paden, die tussen de heuveltopen doorlopen ontwikkelen zich tot beekjes en plassen. De enige die het wel lollig vinden zijn de kikkers en padden die massaal vluchten als we langskomen. Esther slaagt er zelfs in om er één op de foto te zetten.

Onder haar motto "*We lopen het Pieternat*" zetten we de tocht voor, waarbij we weer eens last hebben van de "grens bewijzering". We zitten hier in een soort niemandsland tussen Gelderland en Limburg waarbij de vrijwilligers die voor de bewegwijzering zorgen als snel denken "dat is die voor de andere provincie". Dat we deels ook langs de Duitse grens lopen helpt daarbij ook niet.

De moesson leidt vervolgens ook nog eens af en op enig moment lijken we zelfs terug te lopen naar ons vertrekpunt.

Esther krijgt dan ook nog eens zeiknatte sokken, wat natuurlijk gewoon heel vervelend lopen is.

Maar we slagen er in om plezier te hebben en toch te genieten van de mooie bergen en dalen en een aantal meren die er ook liggen als het wel droog is. Es kan het daarbij niet laten om me te wijzen op de buis die de natuur zo fraai heeft gevormd, waardoor overloop tussen de meertjes mogelijk is.

Verder staan er de nodige infoborden, voorbeelden van zwerfkeien en een oude moestuin.

Als we de heuvels uitlopen kunnen we vaststellen dat het humeur niet, en het weer wel is omgeslagen. Het wordt droog en we zien de bossen op de heuvelrug droogdampen.

Dat laatste is niet helemaal de bedoeling, en dan gaat het over het zien, en niet over het droogdampen. Deze keer zijn we iets te ver doorgelopen. In plaats van langs de bosrand lopen we nu aan de andere kant van het vochtige, natuurlijke veengebied de Diepen dat aan het bos grenst. We besluiten dat het niet heel principieel is of je aan de ene of aan de andere kant van het veen loopt. Alleen na de wei moeten we een klein stukje terug, omdat we daar een restaurant zien. Tijd voor koffie, chocomel en een broodje carpaccio.

En om te filosoferen over de diepere betekenis van het bord dat dicht bij ons tafeltje staat. In deze tijd van doorgeslagen politieke correctheid en om veganisten/tariërs en Partij der Dieren niet te schofferen worden de conclusies niet genoteerd. We laten het aan de eigen fantasie over 😊

We vervolgen daarna “het juiste pad” waarbij ik bij toeval de enige topattractie fotografeer, een grenspaaltje met Duitsland. De rest van de weg blijft leuk, maar weinig opmerkelijk.

Je loopt langs maisvelden en ziet overal vee, zoals deze langneuskoeien.

In ieder geval zijn we in Limburg, maar dat blijft een kwestie van geduld, want je ziet nauwelijks iemand onderweg. Dit weer nodigt niet echt uit.

We naderen het dorpje Ootersum, maar Esther stelt voor dat dorp echt te negeren, ze is (terecht) van mening dat we genoeg hebben gelopen.

De bordenplaatsers zijn het met haar eens en krijgen direct de plaatsnaam Gennep. We zien een molen en een kerk, wat ons betreft is aan alle eisen voldaan.

Met nog een laatste verwijzing naar WOII zit de dag er op. Onmiddellijk bij binnenkomst van de plaats vinden we een bus richting Nijmegen, waar onze wegen scheiden. Zij naar haar huis, ik trek daarna door naar Groesbeek, waar even wordt getest of dat ijsje van de vorige etappe echt zo lekker was.

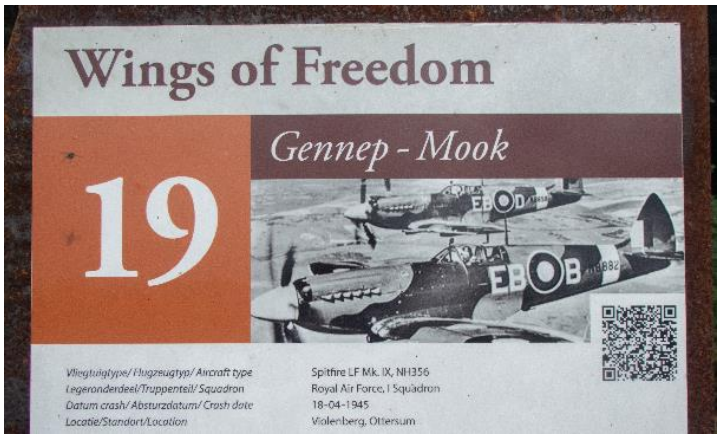


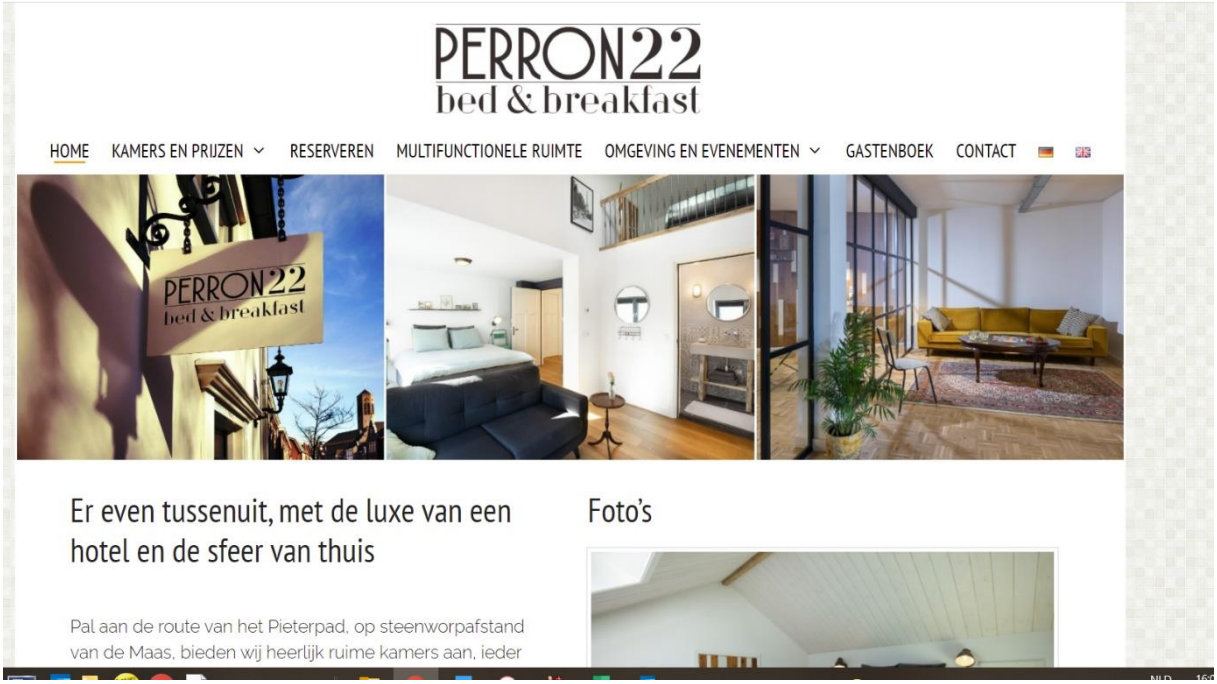

Daarna is het met de auto naar Vierlingsbeek waar Pension 22 aan spoorstraat 22 op me wacht. Het wordt gedreven door Anneriek en Peter, die het adverteren als “B&B en meer”

De kamer heeft een zitkamer een met een bank, tafeltje en leuke inrichting. Het bed is in een bedstee. Daarachter ligt een prachtige badkamer.

En enige tegenvaller is het moment waarop de rugzak wordt omgekeerd. De Pieterpad gids is verzopen.

Er wordt aangeboden om in het B&B te dineren en om me de volgende ochtend naar Gennep te brengen voor een geringe meerprijs. Mijn eerste indruk van Vierlingsbeek is dat het een dorp zonder serieus bestaansrecht is. Dus valt het besluit dat dineren en transport maar te doen en nauwelijks uit te lopen (waarover later meer). Morgen zien we dan wel weer verder.

Het diner wordt geserveerd in de tuin onder een zeildoek, waar ik aan tafel zit (eigen keuze) met twee Limbo’s die met de allerkleinste Landrover aan het toeren zijn in deze buurt. Aardige lui, met mooie gesprekken over het gieten van lood en de overstromingen die Limburg voor de kiezen heeft gehad.

Ze staan er op een foto te maken van mij met het bonengerecht. Die is bijna scherp 😊

## NOORD-BRABANT

### ETAPPE 19: GENNEP – VIERLINGSBEEK, 16 SEPTEMBER

Peter zet me in Gennep af bij de bushalte naast de molen. Tijd om het Limburgs land in te trekken, te beginnen met het centrum van Gennep.

Dit is wel het moment om even minder diplomatiek te worden:

*“STELLETJE ACHTELUKKE GLADIOLE! STOMPZINNIGE LIMBO’S! MEGOOLSE FLAAIFRETERS”*[3]

[3] Dit alles in een zeer krachtig Utrechts accent zonder een spoor van een zachte G of V.

Mogelijk behoeft deze emotionele uitbarsting enige toelichting.

In het eerste deel van dit verhaal is al geschreven me over ambtenaren die internationaal gebruikte wandeltekens restylen. Hier gaat het nog een stap verder. Mijn vermoeden is dat meneer pastoor zijn veto heeft uitgesproken over het gebruik van de kleur rood in bewegwijzering. Voor je het weet heb je atheïsten en communisten in het dorp. Met als resultaat dat vrijwel alle Pieterpad indicatie is verwijderd en vervangen door stickers die beter passen bij het rijke Roomse leven en die vrijwel de Pieterpad route volgen.

Verder merk je, en dat is heel prettig, dat men elkaar groet onderweg. Ook in de dorpen, en ook mensen die geen Pieterpatters zijn. Zo niet in Gennep. Iedereen kent iedereen, en men groet elkaar allemaal. Maar een wandelaar zonder Limburgse nestgeur wordt vrij massaal genegeerd. Op enig moment overweeg ik met twee opgestoken middelvingers door het plaatsje te lopen. Maar wij Pieterpatters zijn een beschaafd volk, daarom ik laat het maar, al kon net even niet worden onderdrukt om mijn Utregse ha'tsie te luchten.

Over Gennep valt verder weinig negatiefs te

zeggen. Mooie muur met een kerktoren en een reeks oude gebouwen. Ook heeft het een Vrijthof. Op straat veel kunst dus er valt best wel veel wat je op je gemak kan bekijken.

Zo staat in het dorp een grote locomotief, die in het Utrechtse spoorwegmuseum zeker niet zou misstaan. Daar zal-ie hoogstwaarschijnlijk niet eindigen, want het

*Vroeger was het leven overzichtelijk. Er was één nationaal park, en dat was de Hooge Veluwe. Inmiddels heeft men een reeks gebieden aangewezen als "Nationaal Park". Terecht natuurlijk want om een park "nationaal" te maken omdat Kröller Müller toevallig 50 km hek kon betalen is niet genoeg. Nu zijn er meer dan 20 parken, al is het typisch Nederlands om verschillende lijstjes te hanteren. De conclusie van 20 etappes Pieterpad en veel andere wandelingen is dat dit prachtige wandelgebieden zijn. In deze Pieterpad verhalen komen er vier langs, maar bezoek ze allemaal!*

is ook een stil protest tegen het opheffen van een volstrekt onrendabele lijn naar Duitsland.

Hij staat er best mooi bij en wekt niet de indruk dat er nog veel mensen zijn die geloven dat het de bedoeling is dat-ie weer in gebruik genomen zal worden.

Buiten de plaats loop je al snel de bossen in. De invloed van de clerus neemt duidelijk af en de ordentelijkheid van de bewegwijzering toe. Gisteren hebben Esther en ik al geconstateerd dat dit geen gebied is om naar mooie boerderijen te kijken. Eigenlijk is een enkele bouwval of een oud schuurtje lollig, maar verder is het "mostly boring".

Gelukkig begint de natuur zich wel te roeren. Maasduinen is inmiddels een Nationaal Park. De heide is duidelijk over zijn hoogtepunt heen, maar er zijn nog steeds prachtige paarse stukken. Voor mij is het gebied nieuw, maar het maakt zijn naam waar met hoefijzervormige duinen. Hoogtepunt is waarschijnlijk het Quin, waar een aantal meertjes worden omgeven door duinen en hei.

Na het prachtige gebied loop je door naar Afferden, waar een pontje naar veilig gebied brengt: Noord-Brabant!

Terwijl Drs. P in mijn hoofd "*heen en weer*" zingt legt de veerman me uit dat betalen met een pas hier niet gewaardeerd wordt.

De verrassende reden is dat we zo dicht op de grenzen met Duitsland en België zitten dat verbindingen steeds uitvallen. Maar ik slaag er de €0,90 over te dragen aan de digitale jachtvelden en mag van boord.

Peter van de B&B heeft me vanochtend uitgelegd dat nu de Maasheggen komen en dat dit de Unesco "Man & Biosphere" status heeft. Wat wil zeggen dat het een uniek, door de mens aangelegd, biotoop is. Het is ontstaan doordat de boeren hier al heel lang heggen vlechten door uitlopers van struiken af te hakken en te vlechten tussen struiken die naast elkaar staan. Het gaat onder andere om slee-. mei- en weggedoorn, bramen en de Gelderse roos. Peter vertelt verder dat hij eind maart als vrijwilliger meewerkt aan het onderhoud, en dat ze zelfs wedstrijden houden.

Als ik bij terugkeer vertel dat we deze heggen ook kennen uit Normandië (Villers-Bocages) en Zuid Engeland ontsteek hij in groot enthousiasme. De Engelsen doen mee aan hun wedstrijden, maar hebben een iets andere techniek. Ik krijg dan ook veel documentatie te zien over dit werk.

De heggen hebben ook een duidelijk nut. Ze vormen de grenzen van de weilanden waarbij het vee bijeen gehouden kan worden zonder prikkel- of schrikdraad te gebruiken.

Vanuit de Maasheggen loop je zo Vierlingsbeek in. Na de tocht vind ik dat ik een espresso heb verdiend. Herberg Thijssen lijkt hiervoor de ideale (zo niet enige) plek. Het is een restaurant/B&B dat zich profileert als Pieterpadpleisterplaats.

Op de tafels staan QR codes. Men wordt verondersteld het menu te downloaden, een keuze te maken, te betalen en dan wordt mijn keuze gebracht. Misschien wordt dit het nieuwe normaal, en digitaal bestellen hebben we meegemaakt van McDonalds tot Singapore. Maar voor een kop koffie op een terras vind ik dat bullshit, en loop naar de balie naar de waard die me maximaal onvriendelijk mijn mondelinge bestelling levert.

Lollig zijn wel de vele paren wandelschoenen die bij Thijssen aan de gevel hangen. Het roept wel de vraag bij me op of er een groep Pieterpatters er na een confrontatie met deze chagrijnige waard er de brui aan gegeven hebben 😊.

Gisteren heb ik me voorgenomen om een studie naar het bestaansrecht van Vierlingsbeek te doen. En op zijn minst een antwoord te vinden op de vraag of ze een kerk en een molen hebben.

Toen zijn al twee kerken gevonden. De eerste is een monumentale katholieke kerk, waar grote borden en planningstekeningen naast staan. Het zal omgezet worden in een fors dorpshuis.

De 2e kerk is minder indrukwekkend. Het is gewoon een zeer lullig protestants kerkje. Maar het verhaal er achter is aardig. We hebben al jaren godsdienstvrijheid, maar Brabant is zeer katholiek. Dat kan niet worden gezegd van die lui van Oranje. En waarom zou je die katholieken niet een beetje kloten als je koning bent? En daarom betaalde Willem I een kerkje in het dorp. Uit pure ontroering is het straatje er naast naar hem genoemd.

Maar voor mij is een kerk een kerk, aan 50% van de voorwaarde om Vierlingsbeek te bestempelen als een serieus dorp is voldaan.

Met mijn comfortabele kamer en goede wifi is het tijd om verder te zoeken naar de hoogtepunten van het dorp. Google noemt het joodse kerkhof voor het land van Cuijk, dat pas opnieuw in gebruik is genomen, het Vrijthof en de twee kerken.

Peter vertelt me tenslotte dat hij een lemniscaat aan het bouwen is. Het is eenvoudig te vinden volgens hem: oversteken, WI straat uitlopen en dan drie keer links.

Maar centraal staat het onderzoek naar de molen, dus dat wordt doel één. Het blijkt een triest verhaal. Het dorp heeft sinds 1446, en waarschijnlijk zelfs eerder, een watermolen. In 1945 vonden de

Duitsers het nodig om de molen op te blazen toen ze aan het vluchten waren. En ook opblazen konden ze niet, dus de resten werden in brand gestoken. Wat daar weer van over is gebleven is verwerkt tot een bescheiden, maar mooi monument. Natuurlijk bereikt Vierlingsbeek hiermee de status van serieus dorp. Het Joodse kerkhof ligt diagonaal aan de andere kant van het dorp. Daardoor ik passeer eerst de Vrijthof, het centrale plein. Ook maar even opzoeken, want dit is het 3e Vrijthof deze LAW en dan we zijn nog niet eens in Maastricht. Het blijkt een ommuurde plek bij een kerk te zijn, waar men bescherming kon vinden. Die muur is weg, en er ligt nu de Bekse Kei, symbool van het enige dat voor de dorpsbewoners echt relevant is: de carnavalsvereniging “de Keieschieters” (Er staan dan ook nog meer carnavalssymbolen op het Vrijthof).

Met wat geslinger en dankzij Google MAPs wordt het kerkhof uiteindelijk gevonden. Het is gesloten, maar heeft een heel mooi hek. Ook de wandeling er heen was leuk, de verkenning van Vierlingsbeek noteren we als geslaagd.

Tijd voor het Lemniscaat is er niet meer voor het eten, maar misschien kan het straks of aan het begin van de volgende etappe.

Wel kunnen het alvast hebben over het Lemniscaat. Het is/wordt onderdeel van de Kapellenbaan, een “bezinningswandeling” langs culturele monumenten die tot verdieping oproepen. Dit is werk is van de Japanse Sachi Myachi en wordt ook wel de kloostergang genoemd. Het ligt in het water en is een soort acht met trappen, waardoor je eindeloos rond kunt blijven lopen. Het houten kunstwerk wordt gemaakt door Peter.

Ik heb vanvond een cache spelende tafelgenoot, waar ik een aardig gesprek mee heb, maar niet al te lang. Er blijft nog tijd over om het kunstwerk te zoeken. Lange wandeling, veel natuur en uiteindelijk prachtig in een weiland gelegen het lemniscaat. Door een enkel bosje gescheiden van de molen ☹

## LIMBURG

### ETAPPE 20 VIERLINGSBEEK – SWOLGEN, 17 SEPTEMBER

Nagekeken door de bondage etalagepop voor het raam van de buren wandel ik na een goede nacht en een beter ontbijt het dorp uit.

Daarbij heeft iemand een uitdagende mededeling op de schutting getimmerd. Alles bij elkaar zijn die 439 km nu al gelopen. Ik had in Parijs kunnen zijn!

In plaats daarvan gaat de route over bruggetjes en door bos verder het Maasdal in. De eerste plaats die je tegenkomt is Holthees. Een beeldengroep met een optimistische kijk op het pad (472 km) nodigt uit om langdurig te stoppen.

Ik weet de verleiding te weerstaand en kijk alleen even bij de Mariakapel en dat alleen omdat deze zo nadrukkelijk wordt vermeld in de natte gids, en de opvallende z'n witte kleur.

Men vaart hier bede. Lang verhaal, doet me weinig. Opmerkelijk is wel dat deze plek de "grensovergang" met Limburg vormt. Net voor je daar bent kom je weer eens langs een WOII monument. Deze is in zover opmerkelijk dat het is opgebouwd met resten van aan puin geschoten huizen. Daardoor is deze voor mij wel indrukwekkend.

Aan de andere kant van de grens ligt Smakt. Zonder enig mededogen is hun verzorgingshuis "Verzorgingshuis Smakt" genoemd.

Verder heeft het geen molen en een sneu kapelletje, de St. Jozef. Maar Belgen zijn er dol op, en bidden op de verjaardag van Nelleke om een *optimale levensstaat en slaapkameraad*[4]!

Van daar vaart men verder bede richting Kevelaer. Goed aangegeven in een richting waar ook een rood/wit kruis te vinden is.

Het valt me op dat men in deze buurt beter is in het zetten van rood/witte kruizen dan van richting pijlen, maar het is ze vergeven. Als je weet waar je niet heen moet kan je de juiste weg ook vinden 😊

Mijn pad loopt de Boschhuizer Bergen in. En dat is weer een absoluut hoogtepunt. Ik mag dan zo links en rechts wat kerkjes missen, maar de zandverstuivingen en de hei zijn prachtig.

Routemarkering zijn natuurlijk lastig in een zandverstuiving, maar de vrijwilligers van het Pieterpad lossen het goed op.

Ook in dit gebied komen veel jeneverbessen voor en vandaag de nodige vlinders.

De Boschhuizer bergen gaan bijna onopgemerkt over in Landgoed Geysteren. Minder zand en meer bos, maar vrijwel even mooi.

Ergens in deze natuur staat de Rosmolen. Een prachtige rietgedekte boerderij met een oude watermolen. En mergelland schapen.

Een man staat gaten te boren voor een hek om het weiland. Ik maak wat foto's van de schapen, altijd leuk voor Nelleke.

[4] Alleen al om dit soort weetjes kan je niet zonder "de" gids

De route passeert een aantal beekjes, allemaal oude lopen van de Maas.

Uiteindelijk gaat het even voor Wansum mis. Ze hebben een nieuwe provinciale weg aangelegd en die voor alle zekerheid goed afgezet. Verderop is een tunnel, maar de route is dan wel uit beeld. Via de app kan je ook het dorp door wandelen en weer het rechte pad komen.

Ik leg het de man uit; hij gript onmiddellijk zijn telefoon. "*Dan kan je ook wel een foto van mij maken, zorg dat de schapen er goed op staan!*" Soms is het makkelijk iemand een lol te doen.

De mergelland schappen zijn een oud, bijna uitgestorven, schapenras dat door de inzet van hobbyisten een come-back aan het maken is.

Brabo's die hier vertrekken roepen "*Houdoe*". Maar ik heb hier lang genoeg gewerkt om te weten dat je vertrekt met een "*Héja*". Kijk, hadden ze niet verwacht van een westerling.

Zelfs de industrie langs de Maas, waar de gids nadrukkelijk op wijst wordt vastgelegd, maar het is nu, zo in de bewoonde wereld, tijd om me te werpen op het groot Limburgs culinair hoogtepunt. Jawel, de vlaai.

De route gaat verder land de Maas en de bossen van Broekberg. Langs allerlei beken en plasjes. Hoewel ik Nelleke graag samen wandelen komt er nu een moment dat het goed is dat ze er niet bij is. Natuurbeheer met loslopend vee begint meer regel dan uitzondering te worden. Schapen zijn daarbij erg populair, maar ook Schotse hooglanders en Galloways.

Hier is gekozen voor een standaard zwartbont rund. En niet één, maar een stevige club. Met Nelleke was dat zomaar een uitdaging geworden.

In de uiterwaarden zitten veel ganzen. Het is ze te warm om te vliegen. Dat is jammer, want we kijken graag naar klasjes ganzen, waar jonge dieren met veel herrie wordt aangeleerd dat een fatsoenlijke gans in een V vliegt.

Na de koeien loop je Meerlo in, waarbij je onmiddellijk een korte bocht moet maken. Die blijkt over het terrein van 't Kasteelke Meerlo te zijn. Een kasteelboerderij die rond 1450 al wordt genoemd. Nu particulier bezit, maar meestal mag je zo over het terrein. Er liggen hier zelfs nog zandzakken voor de deur die wijzen op recente overstromingen. Verder is er een kerk, en die staat open, dus ik steek mijn hoofd maar eens om de hoek van de deur.

Als snel krijg ik een koster in mijn nek die vraagt hoe ik binnengekomen ben. Daarbij bedenkt hij zelf het antwoord "*waarschijnlijk door de open deur*". Het zijn van die momenten dat zwijgen goud is. En dat helpt. Hij legt uit dat die deur op slot hoort, maar dat vandaag de vleermuizen in de kerktoren worden geteld, waardoor de deur per ongeluk open is.

Na Meerlo wordt het verwarrend. Route markering spreekt zichzelf en de gpx route tegen. De keuze valt op de gpx, die is goed te volgen.[5]

[5] Het exemplaar dat mijn verzopen gids vervangt is een nieuwere druk. De route is weer aangepast. Ik had een bocht via Tienray moeten nemen. Maar als al eerder gezegd: we gaan niet voor maximaal synchroon lopen.

En zo volgt er een leuke bocht door de akkers en weilanden naar Swolgen.

De kerk zie je al van verre, de molen is een excuus ding. Deze telt niet!

In Swolgen is het een tijdje wachten op de bus. Een mede Pieterpatter legt me uit dat ik het pad niet loop, omdat het veer in Pannerden niet bestaat en je in Tolkamer over moet. Nu kan je me veel zeggen, maar niet dit. Ik trek de app en laat de route zien. Dan blijkt dat hij en zijn vrouw in Tolkamer zijn gestopt omdat daar de auto stond. Mijn inleiding over LAW zou goed voor hem zijn, maar waarschijnlijk hoort hij niet tot de rekkelijken.

Bus en trein brengen me via Venray naar Vierlingsbeek. En van daar de auto naar huis. Nog 6 etappes “Saus”.

## ETAPPE 21: SWOLGEN – VENLO, 12 OKTOBER

Een haat/haat verhouding. Dat heb ik met het route programma van de VW. Er zou een volledig extra deel geschreven kunnen worden over wat het apparaat en ik naar elkaar hoofd slingeren. Maar dit verhaal gaat over het Pieterpad. Daarom alleen het voorval van vanochtend. Via internet kom je er achter dat de auto in Venray een prima optie is. Gratis en met een goede verbinding naar Swolgen en van Venlo. Via internet ook even het adres opgezocht en aan de slag met Gisela zoals Nelleke de stem in the machine heeft gedoopt. “*Adres ingeven*”

“*U kunt het adres ingeven, te beginnen met de plaats”*

*“Venray”* Het hoeft maar een keer herhaald te worden voor je komt met “*Bedoelt U Venray?” “Ja” “Noem de straat” “Stationsweg” Bedoelt U 1: Stationsweg of 2: Stationsweg?”*

In vertwijfeling roep ik *“1”* Enfin, na nog een reeks vragen wordt de route berekend, de dag kan beginnen.

Vervolgens eindigt de route op de Stationsweg, waar in geen velden of wegen een station te vinden is. Deze keer weigert Gisela iedere medewerking, dus ik switch naar google maps. Daar is het antwoordt snel gevonden. Het plaatsje Oostrom is aan Venray toegevoegd. Beiden hadden een Stationsweg. Van Venray de oudere is het station volledig opgeheven (mogelijk is er nog een bushalte) en het zou het zinnig en meer accuraat zijn de naam te laten vallen en de weg, bijvoorbeeld, naar een beroemde inwoner te noemen. Persoonlijk ben ik dan voor de Wout Poelsweg. Dan is er alleen maar verwarring met de Jan Poelsweg mogelijk.

Venray weigert echter te buigen voor geannexeerd gebied en zo blijft de verwarring. Van mijn zeer comfortabele 25 minuten speling blijven er 6 over, maar dan zit ik ook in Venray-Oostrom aan de Stationsweg in bus 88 naar Swolgen.

Daar doet het informatiesysteem ook niet wat er van gevraagd wordt, dus ik vraag het de chauffeur. Veel effectiever dan Gisela. “*Bent u een wandelaar*” vraagt hij met enig ontzag. “*Dan moet u inderdaad op de Molenzijweg zijn*”. Als ik de bus verlaat wenst hij me nog een prettige wandeling.

Tijdens de busrit wordt het weer ras minder. Daarbij passeren we Tienray. Ik blijk tijdens de vorige etappe de oude route gelopen te hebben, waarbij de weg om het plaatsje ging. Mijn plan was om dat van het eind van de dag nog even over te doen. Maar nu ik zo om me heen kijk is het wel goed zo. Leuk dorp met een zwaargewicht kerk en in het verleden een molen.

Aan het eind van de vorige etappe was het alleen tussen de regels te lezen, maar Swolgen (spreek uit Zwollige) vind ik niets. Niet Hardenberg niets; meer zo van “*wat ongelofelijk saai*” en “*waarom ben ik hier*” saai.

Het enige wat je er ziet naast het café “Bij Bert” is het bord “wandelroute” dat alles wat loopt, ongeacht het voornemen, het dorp uit probeert te sturen. Onder het motto “go with the flow” laat ik het me aanleunen. En zowaar, je komt op het pad der paden, en wat meer is

binnen de kortste keren in het bos. Daarbij is het antwoord op de vraag "*waarom ben ik hier?*" direct gegeven.

Om meer precies te zijn, het handelt zich om het natuurgebied het Schuitwater. Twee watertjes waar in het verleden veen werd ontgonnen, maar die nu verlanden. Wat er overblijft is enerzijds zandwallen met heide en bos en aan de andere kant meer moerasachtig gebied met heel veel vocht en op een aantal plaatsen loopbruggen om er door te komen. Het is herfst en het miezert, maar er is zoveel te zien en te genieten dat ik mezelf regelmatig voor moet houden dat er ook nog 21 kilometer overbrugd moet worden.

Nadat het Schuitwater is doorkruist, en de route langs een aantal weilanden en akkers richting Kaldenbroek voert is de miezer overgegaan in het regent pijpenstelen. Maar niet getreurd, met de paraplu stevig in de regenrichting passeer ik een van de vele kapelletjes waar ik voor gewaarschuwd ben, voor het dorp Grubbenvorst wordt bereikt.

Grubbenvorst is een kerkdorp, en jawel, een katholiek kerkdorp. Wie dat belachelijk wil maken kan zich beperken tot het monumentale beeld op het centrale plein. Het zijn asperges. Maar verder: een kerk die is omgebouwd tot verzorgingshuis, groot Christusbeeld, een aantal gebouwen in de "met de bijbel" stijl, zoals een school met toren en bel. En dan niet te vergeten een WOII memorial met heilige, een operationele kerk model XXL en een bronzen beeld van een non die een koe melkt. Het Pieterpadteken is goeddeels vervangen door een Roomse variant.

Als ik het zo zie komt er toch iets bij me op wat velen blasfemie zullen vinden. De Grieken, Germanen, Romeinen en de Egyptenaren deden aan polytheïsme. Onder de goden was een eindbaas, en daaromheen hobbelden allerlei mindere goden die klusjes mochten doen. Waarbij ze mot met elkaar en met de eindbaas (Zeus, Thor etc.) hadden.

De eindbaas van de Christenen is Jahweh, en ze beweren monotheïstisch te zijn. Gelet op

het ontelbaar aantal heiligen, aartsengelen en Maria is volgens mij dat monotheïsme in de katholieke wereld niet vol te houden. Er staan net even te veel heiligenbeelden voor dat concept[6]. Niet dat ik dat een probleem vind, wegkapelletjes, RK kerken en kerststalletjes worden een stuk leuker door al die half- en driekwart goden. Het netto effect is, als zo vaak, dat de random jukebox in mijn hoofd weer een nummer start. Passend bij dit verhaal een lied over een heilige, van niemand minder dan Rowwen Hèze.

*D'n Heilige Anthonius deen mos 't wiete.*
*Heej schreef meej terug, beste vrind wette dat.*
*Soms is 't beater iets moeis te verleeze.*
*Beater verleeze dan dat ge 't noeit het gehad*

Het dorp heeft ook een restaurantje met de Limburgse naam “Lekker Gewoën”. Prima burger, ik kan er weer een paar uur tegen. Ze hebben trouwens een primeur: de eerste controle van de corona app.

Als je het pad het dorp uit volgt volgens het pad kom je als snel bij een pontje over de Maas, dat je afzet richting Velden.

Daar eindig je niet, je gaat strak de hoek om aan de overkant en loopt via de “Maas corridor” naar Venlo. Bij hoog water schijnt dat niet te kunnen, maar de rivier ligt nu braaf in zijn bedding, er is alleen veel bagger ontstaan door de regen, die nu langzaam stopt.

[6] Al zal een theoloog ongetwijfeld uitleggen dat een heilige als mens geboren is, en een god niet, maar met alle polytheïstische geloven waarbij de goden tussen mensen rondhossen vind ik dat een netflixserie-waardig discussiepunt.

Ergens langs de corridor moet je even een stuk landinwaarts, om bij een Mariakapel te komen. Recent hebben we in Zeeuws Vlaanderen al een overmaat aan Maria's gezien (inclusief inktpot), dus ik geloof het wel. De enige belemmering is een klein slootje, maar geestverwanten hebben daar al een reeks stepping stones in gegooid. Je moet gebruik kunnen maken van de vrijheid van het Pieterpad.

Wat verderop is een vervelend stuk. Heel schuin, glad van de regen en heel smal. Het gaat goed, maar ik houd er niet van.

De oplossing is simpel, het hogerop zoeken en de stad in. De Pieterpad wegwijzers besluiten hetzelfde te doen. Dat helpt maar heel even. Bij de Molenbossen blijft de route in beeld, maar daarna is de route onvindbaar. Op zich niet heel gek, na Groningen is dit de grootste stad tot nu, en het is zo druk dat de stickers makkelijk aan het oog worden onttrokken.

Aan de andere kant is het ook niet erg, er zijn wat toeristische punten zoals het oude stadhuis, en verder is het een kwestie van de richting van het station aanhouden. Door het centrum van de stad lopen is zeker niet vervelend. Er is voldoende reuring, er zijn oude gebouwen en aardige winkels. En een Toon Hermanshuis voor KWF.

Kortom, leuke afsluiting van de tocht, waarbij de kritische noot in het kader is geplaatst.

De wachttijd is ruim voldoende voor een dubbele espresso, waarna de trein me naar Venray en de auto me naar Swalmen brengt.

Daar wacht Ut Hen Hoes. Het is weer een opmerkelijke B&B. Je moet Hen op den Camp nageven dat ze er iets van gemaakt heeft, met als toppunt de volledige versiering met kippen en hanen. Ik eet op de markt, waar ik in het verleden ook met Nelleke heb gezeten.

*In 1945 is heel Nederland bevrijd van de Duitsers. Heel Nederland? Nee, in een klein Limburgs plaatsje bieden de Gothen dapper weerstand tegen geallieerden. Niet met toverdrank (of het zou Schnaps moeten zijn), maar door hun eigen onnavolgbare taal. Zie bijgaand figuur voor de voorbeelden. En of de taal die ze spreken nog niet genoeg is noemen ze hun dranklokalen ook nog eens naar groot-Germaanse stamhoofden als Prins Hendrik en Prins Bernard!!*

*Eigenlijk bestaat Venlo uit stripfiguren!*

## ETAPPE 22: VENLO – SWALMEN, 13 OKTOBER

Van Swalmen is het een korte rit met de trein naar Venlo, waarna je in rechte lijn weer terug mag lopen.

In ieder geval in een bijna rechte lijn. Bij het station is direct rechts af, en dan het spoor volgen. Je passeert vrijwel onmiddellijk de Arriva loods. Een enorm ding waar je naar binnen kan kijken. Ze blijken een van de locomotiefjes te hebben die werden gebruikt door de kolenwinning en die in de PP-gids uitgebreid worden beschreven. Naar binnen stappen onder het motto “even een fotootje” lijkt me minder, dus we zullen het met de gids moeten doen. Bij de eerste spoorwegovergang is het moeilijkste punt van de dag. Het spoor splitst zich bij de overgang, en je moet de weg tussen die twee punten hebben. Daarna is het, met hier en daar een flauwe bocht, die rechte lijn.

Dat blijkt helemaal niet vervelend. Horizontaal mag het een rechte lijn zijn, verticaal pakken we vandaag 426 hoogtemeters, dus kort en goed: het golft. En het is herfst.

Dat was gisteren in Schuitwater al waanzinnig mooi, en vandaag wordt het niet minder. Met half bewolkt weer is er uitstekend te lopen en kan je om je heen kijken en rustig fotograferen. Als eerste passeer je de Jammerdaalse heide, voormalige zandgroeves die eindigen in meertjes.

Inmiddels zijn er gisteren al de nodige paddenstoelen gefotografeerd, die verzameling wordt nu verder uitgebreid.

Even buiten Tegelen loopt je langs de lange muur van het voormalige Trappisten klooster. Hier zit inmiddels Feniks-Emmaus, een interessante groep mensen. Met uiteraard weer een heilige voor de deur (restant van het klooster, niet van Emmaus).

Na het dorp slingert de weg door de weilanden en tussen de grazende Galloways omhoog.

Vervolgens slinger je over de Duits-Nederlandse grens door het bos dat deels op de rand van het hoge Maasterras staat. Adembenemend om daar naar beneden te kijken, met op de vierkante meter weer veel paddenstoelen. Daarnaast staat er van alles in vrucht en overal liggen noten en kastanjes.

Een paar keer schiet er een eekhoorn weg, die wordt gestoord bij het aanleggen van de wintervoorraad. De conclusie is dus dat Pieterpad lopen ook in de herfst niet verkeerd is. (Zie overzichtspagina).

De vraag of je in Duitsland of Nederland bent is deels af te lezen aan de grenspalen, deels aan de jagershutten die in Duitsland uitbundig worden neergezet. Er staat een bord aan de Nederlandse kant dat het wildhek dicht moet blijven, omdat er anders zwijnen afgeschoten moeten worden. Kijkend naar de schuttertorens kan de ironie me niet helemaal ontgaan.

Ik pauzeer vandaag twee keer. Eén keer in een schuilhut op het pad langs de steile rand van het hoog terras, waar het toevallig net begint te hozen als ik het lunchpakket open maak, een één keer in restaurant de Grens. Die is lollig genoeg om een extra kop koffie te nemen.

En dan is het vooral meters maken in het Limburgs, met een passende tekst in de taal ter plekke, Wederom van Rowwen Hèze.

> …. roofvogels links in de wei vleege wir mei
> en iene alde Vlaamse gaai zien os ni vergeate
> motte ok eate 'n stuk van de vlaai
> kilomeaters, kilomeaters, kilomeaters

Los van de natuur en de grenspalen is het, als gezegd, vooral rechtuit. Die grenspalen zijn over het algemeen niet zo oud, maar één, de grijze steen, staat er ten minste al sinds de 14e eeuw.

Uiteindelijk loop je dan via een bocht het gebied van de Swalm binnen, een meanderende rivier die bij Roermond eindigt in de Maas. Je zou bijna zeggen: zwemt daar Swalm, maar dan ga je voorbij aan het feit dat het voornamelijk een Duitse rivier is, waar Swalmen zwaluwen zijn.

Deze omgeving kennen we goed, want hier waren de Back-to-back kampioenschappen, waar Nelleke drie keer wereldkampioen geworden is. Het is een fantastische meanderende rivier. Ik verlaat het pad om wat langer langs de rivier te kunnen lopen. Daarbij kom je dan wel over het terrein waar we toen gelogeerd hebben, maar los van een bordje geeft niemand aan dat het niet mag, en zelfs dan had ik me er wel uitgepraat. Zonder Frans, die ons toen gidste, loop ik een paar keer vast langs het riviertje, maar uiteindelijk komt het centrum en het B&B toch weer in beeld.

Even (weer) een tussenstap in dit verhaal.

In de Achterhoek is al iets gezegd over een eigen taal & cultuur. Hier in Limburg wordt het alleen maar erger. Ook Limburg heeft zijn eigen vlag. Ze zwaaien iets minder uitbundig dan de Achterhoek, maar hun leeuw staat ook op de treinen en bussen.

*’t Is een kwestie van geduld*
*Rustig wachten op de dag*
*Dat heel Holland Limburgs lult*
*Dat heel Holland Limburgs lult*

Rowwen Hèze zong in 1990 al gepassioneerd over de Limburgse taal. In 1997 kwam de EU erkenning. Limburgs is een erkende regionale taal. Dus toch tijd voor aandacht en een waarschuwing.

Door mijn werk in Sittard kan ik het Limburgs redelijk volgen, maar wie er de eerste keer tegenop loopt heeft toch de neiging medische hulp voor de spreker in te roepen. Wordt er hier overdreven? Wat voorbeelden. Dit is dus Swalmen. Daar hangt de vlag uit, maar wie ziet dat ze het over die plaats hebben?

De slager is redelijk te volgen, de lokale ondernemers steunen is ook hier belangrijk. Maar ook daarvoor geldt: je moet het wel zien.

De volgende tekst wordt dan ook aan de eigen verbeelding en interpretatie over gelaten.

En nee, Limburgs is geen lokaal verschijnsel, het heerst regionaal. Zie “In de hofjes” en “Boekoel” Daarbij nog een waarschuwing.

Tijdens de Vastelaovend heten de plaatsen weer anders, er komen voorbeelden.

Het is raadzaam daar verder niet naar te vragen en zeker geen grappen over te maken als je het dialect niet vloeiend spreekt (en dan is het ook niet meer leuk). Ons advies is “kaffe me proemevlaai” en doorgaan met kilomeaters.

## ETAPPE 23: SWALMEN (ZJWANE) – MONTFORT, 14 OKTOBER

Ondanks twee mede Pieterpatsters is Ut Hen Hoes nog rustig. Hen brengt het ontbijt en biedt weer aan dat ik het brood dat overblijft meeneem. Da's goed bevallen gisteren, dus ik maak er graag gebruik van. Eerst wordt de auto bij het station van Swalmen gezet. Daarna is het in de ochtendschemer door Zjwame langs de Zjwam(?) noar ut bos. Daar hangt weer een Christus, maar verder is het uitgestorven. Zelfs de honden lijken in meerderheid de seizoenstrek naar warmere oorden te zijn begonnen. Het voordeel is dat je meer hazen en eekhoorns ziet.

Het bos is, door hechte samenwerking van de regen en de crossfietsers een bende.

Verder blijft de herfst mooi. En er wordt veel geoogst. Vooral de mais wordt binnengehaald, en een groot deel van de akkers is al weer omgeploegd. Alleen voor de prei citeren we RH weer: *ge had 't mar met ien ding druk groeter weare*!

In Boekel (Boukoul, van de Kuulköpkes en de Kwekkerte) zie ik voor het eerst een bord met verboden toegang op een kerkhof, het moet niet gekker worden.

Buiten het bos staan een reeks echte Limburgse boerderijen. Vaak enorme grote gebouwen, eigenlijk soms een half dorp. Een voorbeeld is het Spick uit de 15$^{e}$ eeuw.

Na de A79 over gestoken te zijn kom je weer dicht bij de Duitse grens in een gebied waar men niet zo veel mee kan en waar ze dus maar een stel koeien hebben losgelaten, die stomverbaasd lijken dat er ook nog andere wezens rondlopen op deze donkere, vochtige dag. Want ondanks dat het niet regent is alles nat en zompig.

Zo erg zelfs dat ik het op een goed moment opgeef. Op een eenpersoons paadje, tussen

twee kanten met prikkeldraad op glibberige leem wordt me te grijs. Dus over het draad en door het weiland. Daar zie je aan de sporen dat veel wandelaars een andere route pakken.

Even voor Melick (Markoeve Riek) staat een Subway, waarmee het cafeïnegehalte weer op peil komt. Verder heeft de plaats weinig uitzonderlijks. Wel leuk is dat in het stuk hierna op diverse plekken wordt verwezen naar Romeinse vondsten in deze buurt.

De volgende plaats is St. Odiliënberg. Hier woont een oud-collega van me, dus het is een beetje bekend. Belangrijkste voor mij is dat de rivier de Roer door de plaats gaat, met een prima bankje voor de lunch. Op de heuvel staat de 11e-eeuwse Basiliek van de H.H. Wiro, Plechelmus en Otgerus. Vanwege die heuvel werd/wordt de plaats ook wel Bergh genoemd.

De drie heiligen zijn ernstig versnipperd, en dragen op die manier bij tot een stijging van het nationaal relikwieën gehalte. Voor details: zie Wikipedia.

De basiliek kijkt schitterend over de omgeving uit, en het gebouw is aan de buitenkant zeker niet lelijk. Op dit moment heb ik het wel een beetje gezien en laat het daarbij. Ook buiten de kerk staan en hangen de Christussen, dus op dat punt kom je niets te kort.

De centrale plaats in het aardige centrum wordt ingenomen door een beeld van de bokkenrijders, waarvan oud-collega er een is. Wie er meer over wil weten kan terecht op de Vastelaovend.

Bij het verlaten van de plaats loop je een mooi loofbos in met grote statige bomen. Als je daar uit komt is het nog maar een hele korte wandeling naar Montfort.

De gids is jubelend over het kasteel van Montfort, maar het valt onmiddellijk op dat die net buiten de grens van de plaats ligt, en wel diagonaal aan de andere kant. Een mooi moment om hetzelfde besluit te nemen als in Vorden: het kasteel is voor de volgende keer.

Om hier vandaan te komen moet je heus met de bus naar Echt (Aesterriek), van daar met de trein naar Roermond (Remunj/De Sjtad van Sjtuf) voor een laatste overstap naar Zwajme (Swalmen, Hopsjlokkersriek). Daar wacht de auto voor de terugkeer naar Hotsjekkerstad-Passewaaij. Nog drie etappes, en dan staat daar de Pietersberg bij Mestreech.

## ETAPPE 24: MONTFORT – SITTARD (ZITTERD, MAROTTERIEK), 25 OKTOBER

NS/Prorail blinken vandaag weer uit waar ze goed in zijn: het perfect melden van storingen en werkzaamheden. Het idee om dit laatste etappeblok volledig met OV te doen vervalt daarmee. De auto wordt in Sittard geparkeerd. Vandaar is het met de trein naar Echt (Ech) en na een tweede keer lang wachten met de bus naar Montfort. Enfin, verkeerde halte, eerst de verkeerde kant uit: de start had soepeler gekund. Maar Montfort is niet onaardig er staan leuke beelden van mensen met honden en jawel, er is een kasteel.

Montfort is een Heerlickheit, en aan het gebouw is af te zien dat het inderdaad middeleeuws is. En gesloten, evenals de gratis openbare heemtuin. Jammer, maar met de opgelopen achterstand misschien wel goed.

De routeaanwijzing is op zijn Limburgs: zörgelik en sjlech.

Er loopt een jong stel bij me in de buurt.

Die geef ik maar een waarschuwing: loop niet achter me aan, want dit is mijn dag niet.

Ze kiezen daarop na lang bestuderen van de kaart een andere route. De verkeerde…

Maar na een reeks akkers en bosranden, met de in de gids aangekondigde duivelskei, kom je toch terug in Ech(t). Los van hier en daar een Christus aan een kruis is er een groot monument in de Ech(t). Daarmee herdenken ze dat in 1965 een van hun voetbalteams kampioen zoveelste divisie bij de jeugd is geworden.

Na Ech gaat de wandeling in een zelfde herfstomgeving door naar Zöstere (Susteren). De plaats lijkt mee te doen in de lelijkste tuinencompetitie. De lelijke Mariakapel nemen ze vast als inspiratie.

Verder is het meest opmerkelijke dat in dit gebied veel aandacht wordt besteed aan het feit dat ze het smalste stukje van Nederland zijn. Maar 34 km op zijn smalst.

Verder zijn in dit gebied allerlei archeologische vondsten gedaan waar op verschillende manieren aandacht aan wordt besteed.

Het mooiste deel van de wandeling ligt tussen Susteren en Millen. Hier en daar leuke bebouwing, waarbij je zelden weet of je in Duitsland of Nederland bent. Het is een mooi glooiend landschap met kleine kavels waar de laatste mais op het land staat en de herfst de bomen kleurt.

Even voor Millen word ik wat onrustig. Er klinkt gedruis. En daarmee wordt niet de voortkabbelende grensrivier de Geleenbeek bedoeld, maar authentiek feestgedruis.

andere hoek net voor me de weg op. Het gezegde klopt dus, er leiden meer wegen naar Sittard.

Hoewel, dat klopt niet helemaal, want de grote toegangsweg ligt op de schop, en het park langs de Odasingel is nu volledig gereserveerd voor het feestgedruis, in de verte zie en hoor je al de kermis. Verdere details over de stad staan in de inzet

Ik neem nu de bocht richting Swentibold straat. Daar heb ik zo'n 15 jaar leiding gegeven aan een team, maar het gebouw is afgestoten en zou gesloopt worden. En met zoveel jeugdsentiment moet je toch even kijken, wat leidt tot grote verbazing. De eerste kan je bijna niet missen. Sittard heeft nooit echte hoogbouw gehad, maar in de vaart der volken is er nu toch een uit de toon vallend megalomaan ding neer gezet.

Nu duurt het even voor je er bent, want de gids waarschuwt al. Het kan modderig zijn. In een periode van veel regen en veel oogsten is dat een zwakke uitdrukking. Het is een langdurig waden door de modder waarbij je permanent zoekt naar de minst zompige plekken.

Eenmaal in het Duitse Millen is het al dik middag, dus een rondje rond het net weer Nederlandse kasteel "Huis Millen" vervalt. Via het riviertje draai je Sittard in. Het jonge stel van vanochtend draait uit een

*Voor wie begint te wennen aan de Limbo's: Hier de tekst van Wikipedia:*

***Zitterd*** *(Nederlands:* ***Sittard****) is 'n sjtad in de gemeinte Zitterd-Gelaen in Hollesj Limburg, 'n gemeinte die in 2001 gevörmp is bie 'n samevouging van de gemeintes Zitterd en Gelaen. 't Aantal inweunesj waar 38.865 op 1 jannewari 2004. Euver de sjriefwies van de Limburgse naam besjteit verdeildheid; op de plaatsnaamsjildjes aan de sjtadsgrenze sjteit Zitterd, de plaatsnamelies van dialekvereiniging Veldeke geuf Zittert. 'ne Bienaam veur jónges oet Zitterd is sjnaak en veur ein maedje is 't mechelke.*

Het tweede is dat het oude gebouw er nog staat en dat er inmiddels een reeks bedrijfjes en scouting in zit.

Alleen is er nu een veel wijdser uitzicht. Voor het gebouw stond een mulitfunctioneel gemeentelijk gebouw met muziekschool, bibliotheek en allerlei vergaderruimtes voor plaatselijke verenigingen. En dat is wel afgebroken en verwijderd.

Ondertussen dendert de feestmuziek krachtig door. En er hangen vlaggen. Een ding is dus niet verandert, de sjnaak oet Zittert leeft moar veur ene ding: feest. Centraal in de geest staat de Zittesje Vastelaovend, maar zelfs over de jaarlijkse stekjesmarkt maken ze zich heel druk. Nu is het bijna de 11e van de 11e, dus mijn verwachting is dat het eerste rood/geel/groen zich mengt met herfstkleuren en dat indringend wordt gesproken over het Auw Wieverbal, 't Kanon van het Balkon, of de Kènjeroptoch. Aan het appelsienesjmiete valt verder weinig voor te breiden. Maar niets van dat alles. Hier en daar staan wat pompoenen en hangen heksen, een teken dat er tussen het eind van de vakantie en het begin van het carnavalsseizoen nog wel even Halloween gevierd zou kunnen worden.

Het bord aan het begin van de Odasingel geeft wat anders aan. En de leren broeken van de mannen onderstrepen dat we dicht bij Duitsland zitten. Sinds mijn vertrek een aantal jaren terug is men begonnen aan het Oktoberfesten. De mannen gaan massaal in Lederhösen de straat op. Het hotel dat Nelleke heeft geboekt is in de Beierse wit-blauwe ruit verpakt en de bediening is strak gekleed in "Eyes up here" dirndls.

Ook dit hotel "de Limbourg" is een nostalgische keuze. In mijn Limburgse jaren was dit vaak de overnachtingsplek. Het hotel ziet er verder uit of er weinig is gebeurd. Het is oud uit en ruikt ook zo. De keuken is heel matig (zo is de spaghetti op 2 cm afgeknipt, zodat het Limbo vertich is); er zijn dus geen redenen om er binnen te blijven.

Ook zonder voorkennis is Sittard een aardige stad om een rondje te doen. Er is een enorm oud klooster, dat nu verbouwd is tot hotel en appartementen, een stadsmuur en meerdere kerken en musea. Achter het klooster ligt nog het oude nonnenkerkhof, mogelijk de enige rustige plek van de stad.

Want het blijft feest, de plaats van handelen is niet te vermijden. Aan de ene kant van het plein is een enorm terras dat wordt begrensd door een enorme Bierstube. Twee

accordeonisten met bandanas en een futloze begeleidingsband-uit-blik proberen hun meest seksistische liedteksten over “*Mädchen die blond und süss sein*” tussen de nummers door te versterken door aan de hand van vrouwen op het plein toe te lichten wat de bedoeling is. Iedereen met een marginaal gevoel voor emancipatie zou hier ontsteken in een protest waar de Zwarte Piet acties bij zouden verbleken, maar hier hoort het bij “Das Fest”.

**Thanks R.P.! Your booking in Sittard is confirmed.**

✔ **Hotel De Limbourg** is expecting you on **25 October**

**Hotel De Limbourg**

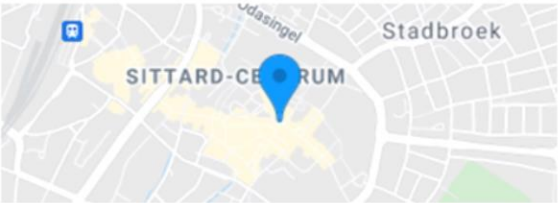


Want protesteren verstaan ze niet en ook de vraag wat het verschil is tussen het schillen van een accordeon en een ui is hier volstrekt zinloos.

Aan de andere kant van het plein is een vergelijkbare ruimte met een band met een zangeres. Politiek correcter, en daarom moet er ook worden betaald om er bij te mogen.

R
Netherlands

Superior Double Room

1 night · October 2021

Solo traveller

Reviewed: 1 November 2021

**Plain visit in a nice place**

6.0

☺ · The reception was nice and the hotel is nicely located in the middle of the town on the traditional square. The participated in a friendly way with the Oktoberfest.

☹ · The room was old fashioned and small, but what I really didn't like is that breakfast was from 7 until 10, but the next morning the had made it 8 o'clock so I had to do with only a part of the breakfast buffet.

Maar alleen al de accordeon maakt het de entreeprijs natuurlijk waard.

De vraag is dan of beide bands elkaar niet hinderen. Het antwoord is ontkennend. De kermis er tussenin is enorm, en iedere stand en attractie zorgt voor een enorme bak herrie, waardoor de “echte” musici elkaar niet hinderen. Onder de luide tonen van “*Du*”, “*Ich bin wie du*” en “*Blau blau blau ist der Enzian*“ ga ik terug naar de markt, waar net een drumstel naartoe wordt gereden om ook hier de verzamelde (oudere) Lederhösen & Dirndls te vermaken. Sittard. Het krijgt een eigen pagina met foto’s!

## ETAPPE 25: SITTARD – STRABEEK, 26 OKTOBER

De volgende ochtend is Sittard stil en zijn de straten uitgestorven. Beierse vlaggen hangen futloos aan de gevel. Ook in het hotel is het niets. Het personeel is er van uitgegaan dat het eerste uur toch niemand zijn bed uitkomt. Ze proberen me daarvan te overtuigen, maar als ik aangeef dat ik er nadrukkelijk naar heb gevraagd krijg ik in een slakkentempo een half ontbijt. Andere gasten die de eetzaal binnen komen benadrukken dat ik niet alleen sta in ”ontbijt van 7 tot 10”.

De route begint in de herfstschemer, waarbij je direct de Kolleberg op mag. Hier heeft mijn toenmalige team een keer een uitje georganiseerd waarbij een local toelichting gaf op alle kappelletjes in de heuvel. Het is de maximaal katholieke wandeling van de zeven voetvallen, het hof van olijven en de Rosakapel.

Lollig maar de grubbe, het droogdal met steile wanden, maakt zo onder de herfstbladeren de meeste indruk.

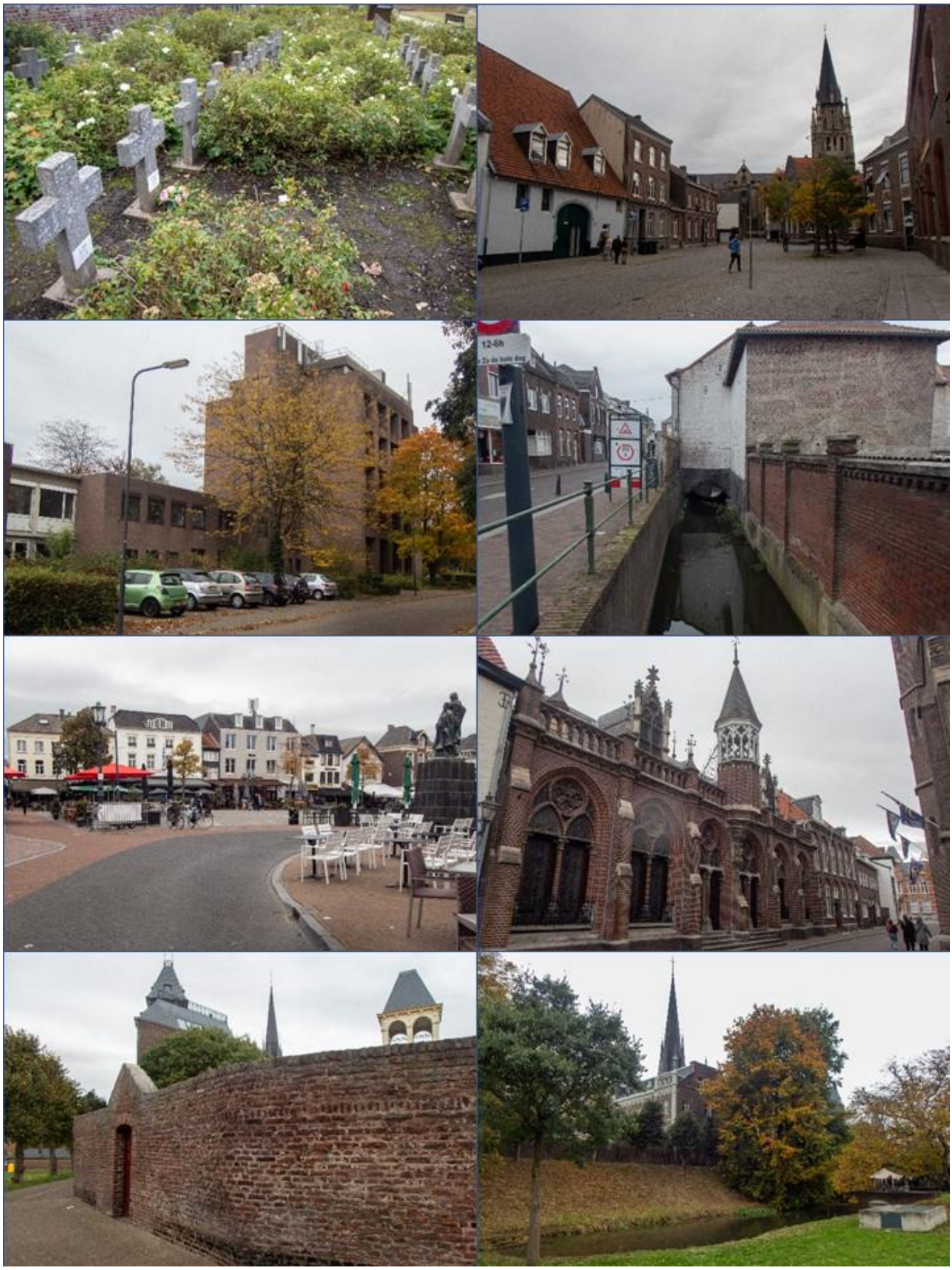
12-6h

Na het bos kom je tussen de akkers op de Aokerwaeg, die toch zomaar naar Duitsland zou kunnen leiden. Dit is het gebied van de korenwolf, een kleine hamstersoort. Het dier zelf zie ik niet, maar wel de grote nesten die ze aan de kant van de akkers bouwen met het materiaal dat daar achter blijft.

Ook verder is er niets mis met de route. De dorpjes Windraak en Put/Pöt hebben aardige boerderijen en executiebeelden van Christus. Windraak heeft ook nog een oud nonnenklooster en een bankje en kraan voor de behoeftige Pieterpatter. Deze stond zelfs in de gids. Waarschijnlijk dacht iemand “leuk voor thuis” want het kraandeel is gesloopt.

Even voor Pöt/Put staat het eerst richtingbord met de Pietersberg op minder dan 50 km. We gaan de goede kant uit. Ook staan er weer kaboutertjes!

Rustig doormodderend kom je in Schinnen, langs de Geleenbeek, uit bij Kasteelboerderij Terborgh. De geschiedenis van het gebouw gaat terug tot de romeinse tijd, maar het huidige gebouw stamt uit de 17e eeuw. Op de borden staat veel nuttige info, hoewel het zinloze bord het leukste is en bovendien: er is kaffe mee proemenvlaai.

Zo langs de beek loopt het prima, maar de Oktoberfesters hebben een lied in mijn hoofd achtergelaten. Laat ik het zo zeggen: het is goed dat het niet de bloeitijd van de gentiaan is, want ik had ze de grond in gestampt!

Een paar kilometer verder, langs een snelweg, een stukje Duitsland, bossen en heuvels met enorm uitzicht kom je bij Nut(h).

Zonder twijfel is dit het mooiste dorpje van vandaag, zo niet van heel Zuid Limburg. Veel grote vierkante Limburgse boerderijen.

Dan is het weer door in de bossen en weiden, waarbij er een lokaal schapenras, de mergellandschapen in beeld komen.

Gewoon leuk is dat bij de ingang van Groat Hazel (Groot Haasdal) een enorme haas staat, waar zelfs de hangende Jesussen bij in het niet vallen.

Het laatste stukje gaat weer door het bos. En dat is niet heel eenvoudig. Een paar maanden terug is er in de regio enorme wateroverlast geweest. En hoewel ze hun best hebben gedaan, is de schade nog niet helemaal weg. Op enig moment mag ik zelfs over omgevallen bomen klimmen om verder te komen.

Maar het komt goed. De gids geeft aan dat we in Strabeek eindigen. Dat zal, maar feitelijk eindig je hier gewoon in Valkenburg. Daar zitten drie Fletcher hotels, maar het komt snel goed. De avond eindigt met een uitloop rondje langs de Geul. Morgen naar de finish!

**Fletcher Hotel-Restaurant Valkenburg** ****

Valkenburg, Limburg, 1 km van Hotel-Valkenburg

**Adres:** Bosstraat 2, 6301 HM Valkenburg

**Telefoon:** 043 601 2033

- Knus en sfeervol hotel in Limburg
- Op loopafstand van het centrum van Valkenburg
- Gezellige lounge met open haard

R
Netherlands

Comfort Double Room with Shower

1 night · October 2021

Solo traveller

Reviewed: 1 November 2021

**Nice place to visit**

7.0

☺ · The room was small, but everything you need was there. The was a very small, but nice balcony and the reception was nice and did there job wel. I also enjoyed the breakfast. It's a hotel from a big chain, not to fancy, but professional and nice

☹ · Service in the restaurant was slow, understaffed and not very professional. By accident they charged the room twice. The promised to pay this back, but need two weeks to do this.

## ETAPPE 26: STRABEEK – PIETERSBERG, 27 OKTOBER

Oké, nog een paar kilometer en het Pieterpad zit er op. Bovendien is Nelleke onderweg naar Maastricht, dus het wordt nog gezellig ook.

Het begint met stevig hijgen. Eerst even langs de Geul Valkenburg uit en dan het natuurgebied Ingendael in. Dat eindigt in het dorpje Berg. Het hoogteprofiel laat zien dat het direct het hoogste punt van de dag is. Maar wel mooi, met veel zicht op mergel en hier en daar grotten. Daarna is het vooral zonnig, rustig en mooi; al schijnt iedereen zo snel mogelijk naar het eindpunt te willen.

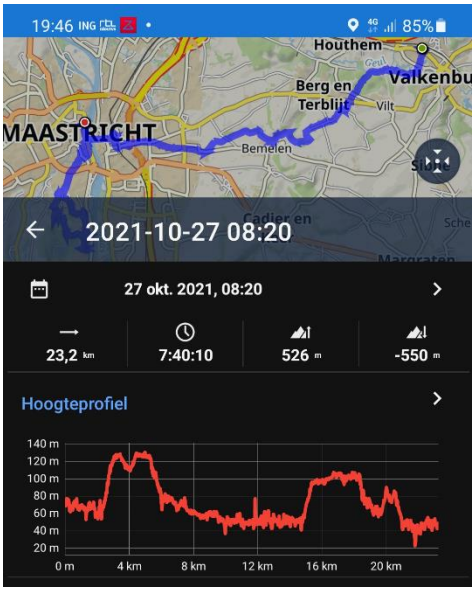


Ik heb minder haast, al was het alleen maar omdat Nelleke ernstig verwikkeld is in een strijd met het openbaar vervoer, dat weer eens de nadruk op het eerste legt en veel minder op de tweede. Ze raakt verzeild in een overvolle bus op een plek waar een riante trein had moeten rijden.

Zo kijk ik op mijn gemak rond in de Groeve Blom. Deze voormalige mergelgroeve is nu een natuurgebied dat wordt begraasd door geiten, schapen en kunnekunne varkens. En die zijn allemaal te zien, waarbij moet worden opgemerkt dat dit ras van varkens bestaat uit kleine opflikkertjes.

De groeve ligt dicht bij Terblijt, waar de schoenen hangen van Pieterpatters die het net niet hebben gehaald.

[7]Ook staat er een beeld dat me aan Ian Anderson doet denken. Wat een opluchting is na de Entzian.

Dan volgt nog het natuurgebied de Bemmelerberg met meer Mergellandschapen en -groeven. Bossen gaan over in weiden en wijngaarden, en het is duidelijk dat je een stad nadert. Maastricht/Mestreech is in grootte de tweede op het pad na Groningen, maar je maakt hier veel meer meters. Het aardige is vooral dat dit de eerste keer is dat ik in de stad kom nadat ze de snelweg ondergronds hebben weten te krijgen. Hij ziet er direct een stuk relaxter uit. Uiteraard kijk je rond en wordt er gefotografeerd, maar uiteindelijk is het toch een vrij rechte lijn naar het station, waar Nelleke na een paar minuten aankomt met de stoptrein uit Sittard.

Samen lopen we door het centrum naar “de berg”, waarbij zij haar uiterste best doet de juiste route te volgen. In de wetenschap dat de aanduiding in steden zuigt maak ik me er minder druk over en jawel, met vereende krachten komen we bij de berg. Als eerste kom je bij Fort St. Pieter, een massief blok steen dat er sinds 1702 staat. Het is een

[7] “*Sittin’ on a park bench*”, openings regel uit Jethro Tull’s Aqualung.

toeristische atracctie, maar daar maken we geen tijd voor, het eindpunt is nu te dicht bij.

Daarvoor moet je nog een stukje verder, maar dan ben je er ook: het in 2016 vernieuwde eindpunt van de tocht! Het is een uitzichtplatform over de oude ENCI groeve. De oude schijnt beter gepast te hebben bij de Nivongedachte in het algemeen en de start in Pieterburen in het bijzonder, maar het uitzicht is geweldig, dus mij hoor je niet klagen, de tocht is volbracht.

Maar goed, daar sta je dan, op de rand van Nederland. Je kan de trap af de groeve in en door naar België maar daar staan we niet op te wachten en dus gaan we een stukje wandelen. Eerst naar de kasteelboerderij Lichtenberg, een kasteelruine uit de 13e eeuw. Het is veel rustiger dan bij Fort St. Pieter en de "Finish", maar minstens zo leuk. Van daar kan je via LAW aanduidingen terug richting stad. Daarbij kom je langs buitengoed Slavante waar je vla (uitverkocht), ijs (yum!) en

certicaten kan kopen. Voor dat laatste hoef je alleen maar geld af te dragen. Enig bewijs voor geleverde inspanning is niet nodig. Daarmee is al snel het besluit genomen dat het ook "voor weinig" digitaal kan 😊. Een van de dingen die onderweg tot nu toe grondig zijn bekeken is de veestapel van ons land. Met opmerkelijke dieren

als de bonte bentheimer en de kunnekunne varkens. Nu komen we langs koeien die doen denken aan de lakenvelders, maar ook aan Galloways. Ze hebben een ruige vacht, wat pleit voor de laatste en jawel via internet komen we er achter dat er een speciaal ras bestaat dat “belted galloway” heet. Nog weer verder krijgen we steeds meer zicht op de Maas en de stad. We passeren weer eens een kapel opgedragen aan Maria en een kerk met een typisch katholieke begraafplaats. Het is aardig de foto eens te vergelijken met die van het Groningse kerkhof.

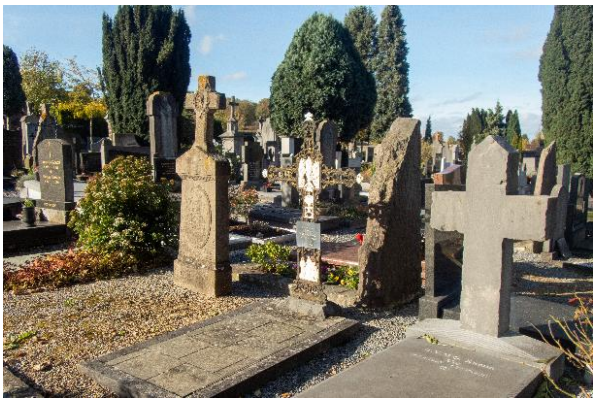

Uiteindelijk bereiken we ons hotel dat wat uitgewoond is, maar prima voor één nacht. Want nu we er toch zijn is het goed het voltooien van de tocht te vieren met een goed maal en morgen met een ommetje door de stad.

Capital op de markt is een goed familierestaurant, waar ook een groep uiterst sjiek gekelede jongeren komt binnenlopen. We schatten het op een afstudeerfeest aan de universiteit. Maar je zitten nog niet helemaal in hun rol. De serveerster raadt ze de aardpeersoep af (die ik net met smaak heb weggesmikkeld) omdat die “afwijkend” is. Ook komen ze bij ons vragen of de frietjes echt bij het eten zitten.

Tegen de tijd dat we vertrekken is het donker waarbij we worden nagestaard door het beeld van Jan Minckelers dat hoog op zijn sokkel staat.

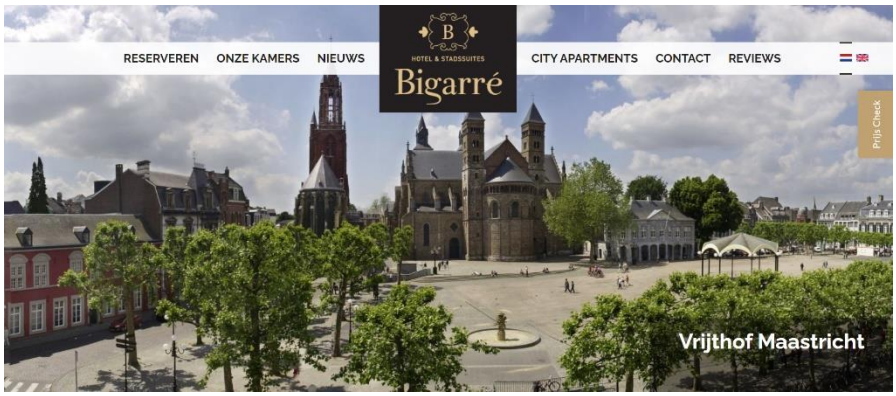

## THE SEQUEL: MAASTRICHT, 28 OKTOBER

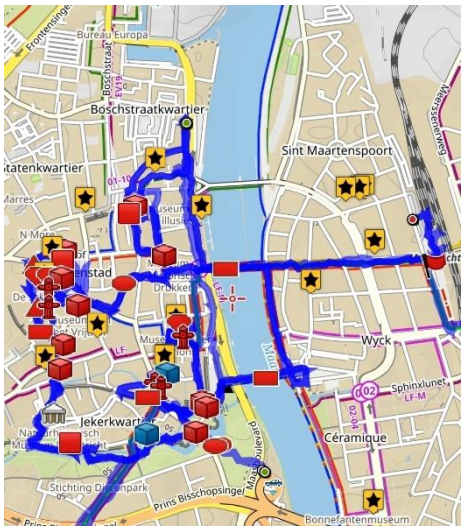


De volgende ochtend is het weer mooi weer. In het hotel maken ze een smakelijk eitje voor ons klaar. Alles is perfect voor een rondje door de stad om dit LAW project af te sluiten. Inmiddels zijn we goed in het vinden van wandelroutes en deze in onze locus app laden. Voor Maastricht zijn er meerdere, maar bij een zitten leuke omschrijvingen, dus die moet het maar worden. We gaan over de moderne wandelbrug over de Maas en via de Romeinse brug terug. Uiteraard komen we langs het Vrijthof en zijn kerken. Ook de stadspoorten, watermolens en andere boeiende gebouwen worden genoemd. De St. Hilariusstraat moet je wel zelf ontdekken 😊. Alleen dat bochtje langs Fort St. Pieter slaan we zomaar over. Er valt nog veel over te schrijven, maar we laten het bij een fotopagina.

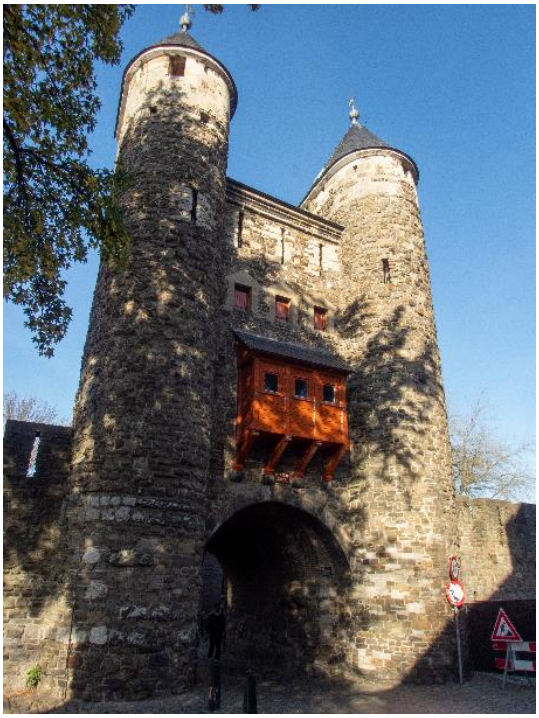

De lunch gebruiken we weer op de markt bij Eetcafé de Vreede. We worden uitstekend en vriendelijk bedient. Alleen als ik om karnemelk vraag krijg ik als antwoord "*dat ik in het Zuiden ben*". Ik heb nu de hele oostkant van het land gezien, maar ze slagen er toch nog steeds in me te verbazen.

We halen de rugzakken op en gaan via Maastricht naar de auto in Sittard. OV is mooi, maar je moet het met mate gebruiken.

Het verhaal begon met een tekst van Rowwen Hèze "saus", waarvan we nu weten dat we inderdaad welkom zijn in de "saus", zolang je geen karnemelk drinkt. Het lijkt passend te eindigen met een tekst vrij naar Rowwen Hèze:

*Ut waas twellef oor in Maestreech*
*Ut woort tied um nar hoes te gaon*
*Toen iemand zei, hee loep us mei*
*Ut is heer nog neet gedaon.*

Wel, misschien niet, maar dat wordt een ander pad en een ander verhaal!

## BIJLAGEN

### DE ROUTE EN DE AFSTANDEN

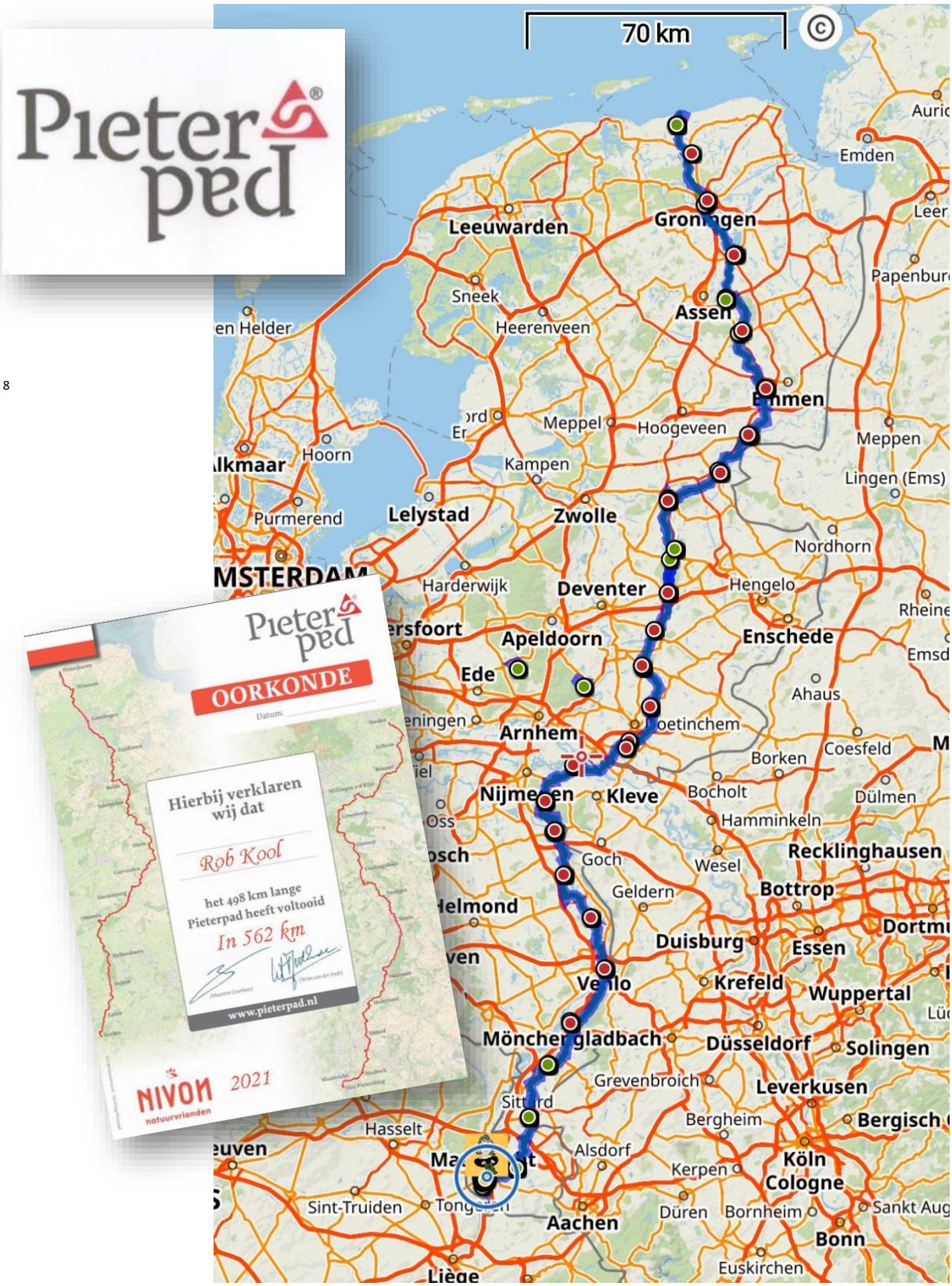


[8]

[8] No paper was spilled in the “Oorkonde” 😊

| PIETERPAD LAW 9 (inclusief Proloog) | | | Totaal gelopen: | | 645,7 | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Totalen in KM | | 510 | 561,6 | 6,8 | 84,1 | |
| Etappe | Van - naar in KM & link | Afstand planning | Afstand Reëel | Hoogte | Ommetje | Info |
| | Proloog | 10 | 11,7 | | 3 | Rondje Pieterburen |
| | ***Etappes LAW9 deel 1*** | | | | | |
| 1 | Pieterburen - Winsum | 12 | | | | |
| 1&2 | Winsum - Groningen | 21 | 35,6 | | | |
| 3 | Groningen - Zuidlaren | 21 | 25,5 | | | |
| 4 | Zuidlaren - Rolde | 17 | 18,6 | 827 | | |
| 5 | Rolde - Schoonloo | 18 | 18,0 | | 7,7 | |
| 6 | Schoonloo - Sleen | 24 | 27,1 | 476 | | |
| 7 | Sleen - Coevorden | 21 | 22,5 | 117 | 5,2 | |
| 8 | Coevorden - Hardenberg | 19 | 23,4 | 150 | 3,2 | |
| 9 | Hardenberg - Ommen | 21 | 23,7 | 313 | 4,7 | |
| 10 | Ommen - Hellendoorn | 21 | 21,7 | 328 | 4,9 | Goapad |
| 11 | Hellendoorn - Holten | 16 | 16,2 | 205 | | |
| 12 | Holten - Laren | 15 | | | | |
| 12&13 | Laren - Vorden | 14 | 28,6 | 215 | 2,5 | |
| | ***Etappes LAW9 deel 2*** | | | | | |
| 14 | Vorden - Zelhem (Ruurlo) | 17 | 18,9 | 240 | 11,9 | Ruurlo Liefdespad |
| 15 | Zelhem - Braamt (Zeddam) | 17 | 24,6 | 210 | 4 | Rondje Zeddam |
| 16 | Zeddam (Braamt) - Millingen a/d Rijn | 24 | 24,2 | 418 | | |
| 17 | Millingen a/d Rijn - Groesbeek | 20 | 22,8 | 300 | 0,8 | Binnen Groesbeek |
| 18 | Groesbeek - Gennep | 14 | 17,4 | 360 | 1,5 | in Vierlingsbeek |
| 19 | Gennep - Vierlingsbeek | 18 | 18,8 | 207 | 7,9 | in Vierlingsbeek |
| 20 | Vierlingsbeek - Swolgen | 23 | 24,7 | 202 | 1,2 | in Vierlingsbeek |
| 21 | Swolgen - Venlo | 21 | 21,4 | 167 | 2,1 | in Swalmen |
| 22 | Venlo - Swalmen | 23 | 24,5 | 429 | 2 | in Swalmen |
| 23 | Swalmen - Montfort | 21 | 22,8 | 255 | | |
| 24 | Montfort - Sittard | 23 | 26,8 | 396 | 3,8 | Oktoberfest |
| 25 | Sittard - Strabeek | 22 | 24 | 476 | 3,6 | Rondje Valkenburg |
| 26 | Strabeek - Sint Pietersberg | 17 | 18,1 | 526 | 5,1 | Rondje Pietersberg |
| | Sequel Maastricht | | | | 9 | Stadswandeling |
| Totaal km zonder prequel/sequel | | 500 | | | | |

= dubbele etappe

HET PIETERPAD, WAT BEELDEN VAN KASSEIEN TOT ZANDDUINEN

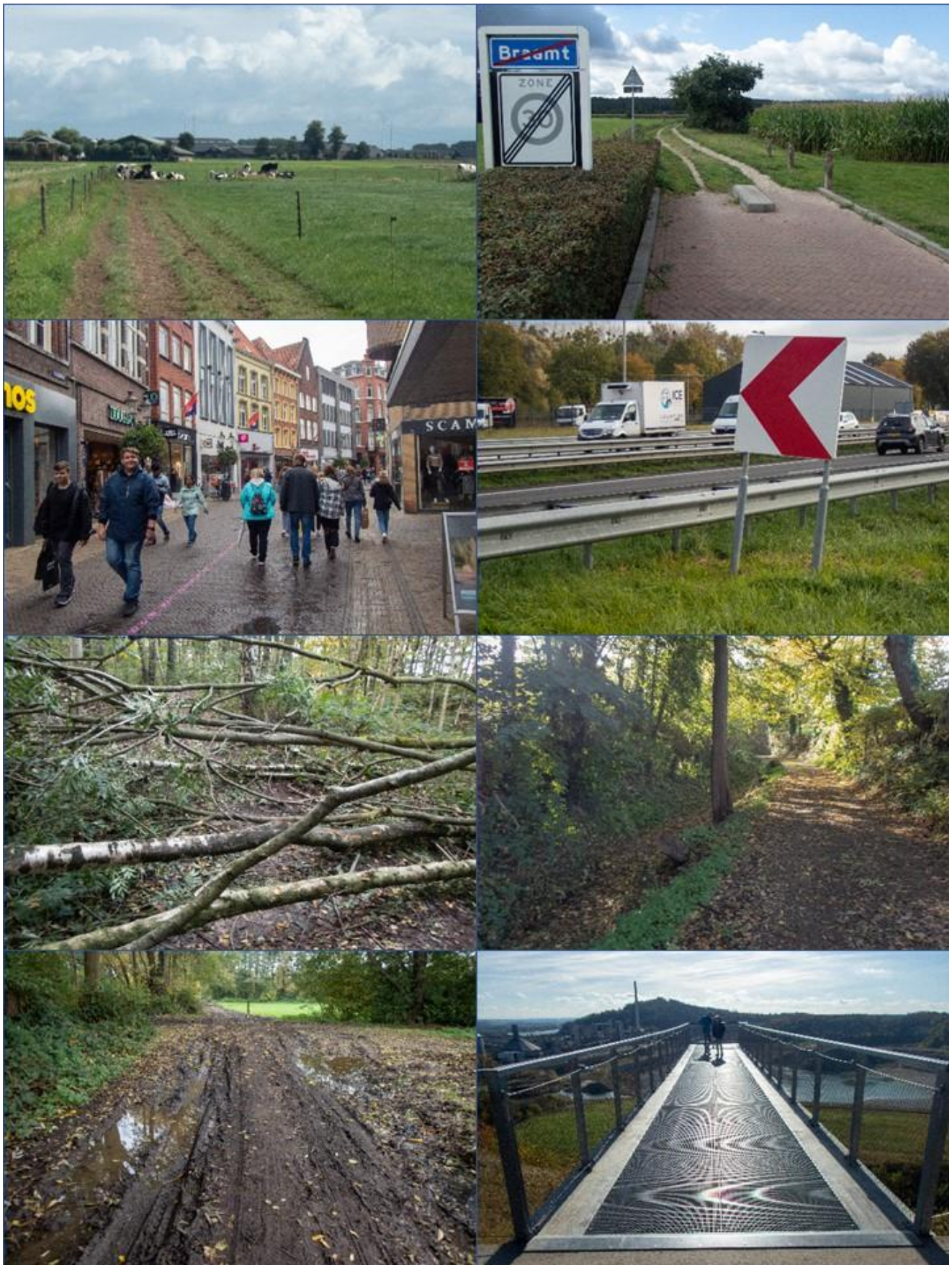
Breamt
ZONE
SCAM

## DE ZUIVERE WETENSCHAP

Iedereen vraagt om je mening tegenwoordig. Vooral bookingssites zijn daar sterk in. Maar hoe gefundeerd is jouw mening? Roep je niet zomaar wat? In de afgelopen decennia hebben we een beoordelingssysteem geprefectioneerd dat feilloos leidt tot de waardering van een tijdelijk verblijfadres. Dit systeem heet, het kan ook niet andere, “De zuivere wetenschap”. Het perfecte tool voor uw subjectieve waardering.

Ook de overnachtingen in Cadzand en Zeist zijn in dit overzicht opgenomen. Onder het overzicht staat nog een foto terugblik op alle verblijven

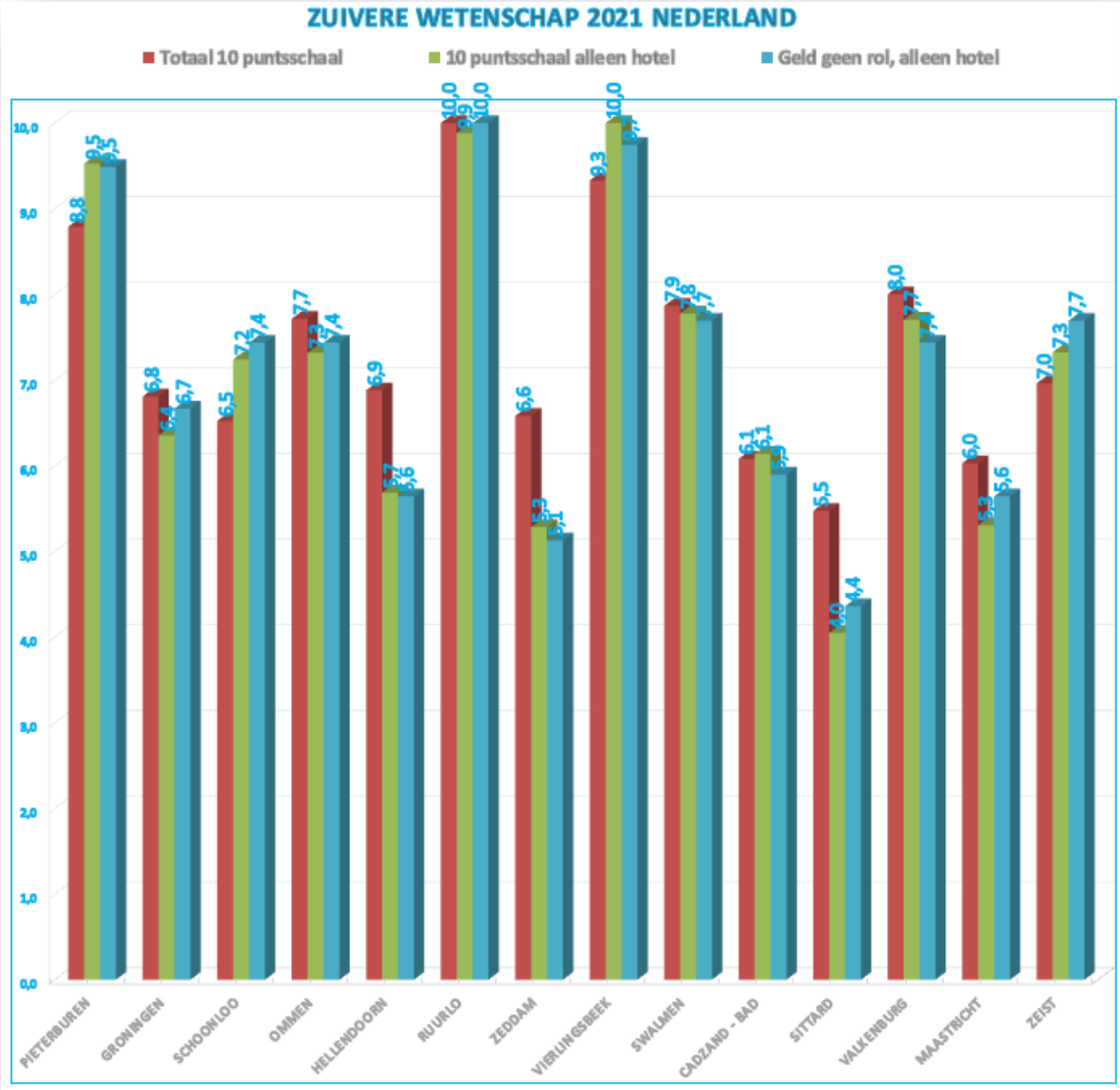

Pieterburen
Waddenhoes
Groningen
Schoonloo
Ommen

Hellendoorn
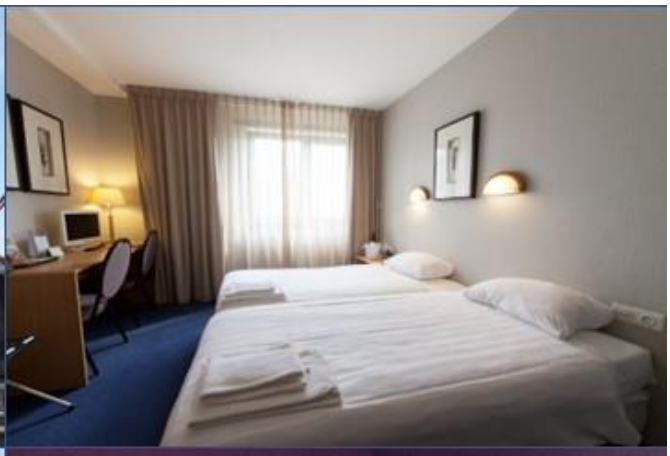

Ruurlo

Ruimzicht
Zeddam
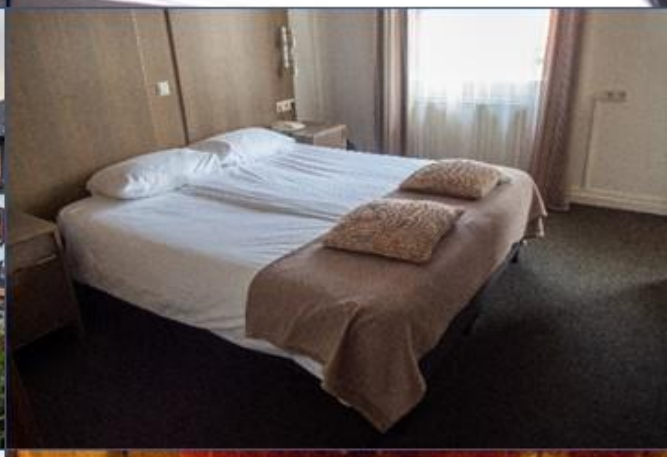

Vierlingsbeek

Cadzand
Ut Henhoes
Swalmen
Sittard
Valkenburg

HET PIETERPAD WORDT MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR:

## NAZORG, DE LINKS & MEER

Inspiratie gevonden door dit verhaal? Kijk dan eens bij de volgende links:

https://www.pieterpad.nl/ https://www.wandelnet.nl/

https://klompenpaden.nl/ http://waymarkedtrails.org/